

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

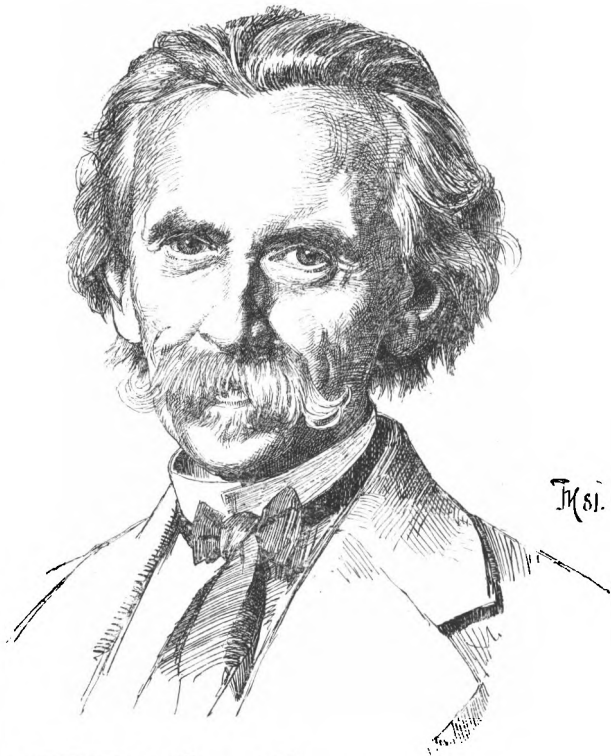
Kaall

OTTO BORCHSENIUS

HANS VILHELM
KAALUND

NDEL

H. Sj.

OTTO BORCHSENIUS

HANS VILHELM
KAALUND

ANDEN GENNEMSETE UDGAVE
MED 6 PORTRÆTTER OG 1 FACSIMILE

GYLDENDALSKE BOGHANDL · NORDISK
FORLAG · KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
M D C C C C X V I I I

OPLAG: 500 EKSEMPLARER

**GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KJØBENHAVN**

Og meget har jeg prøvet, og ensom har jeg levet,
og liden har jeg søgt at gjælde for Poet.
Hvad De og Verden ved af de Digte, jeg har skrevet
er: at jeg har paa Livet med friske Øjne set.

At „En Eftervaar“.

I

vis jeg en Gang skulde skrive mit Livs Erindringer — sagde Kaalund en Dag under en Samtale — vilde jeg begynde saaledes: En Morgenstund i 1814 kom en ung Pige ud fra et stort anseligt Hus paa Gammel Torv. Hun havde grædt og saa' meget bedrøvet ud. En ung smuk Officer kom dansende hen ad Fortovet, standsede hende og sagde: „Vær ved godt Mod! Man maa tage Livet, som det falder. Baade Kaalund og jeg er afskedigede, men Verden staar os jo aaben. Jeg gaar til Rusland; hold ikke paa Deres Kæreste, men lad ham følge med mig!“ Officeren hed Rüdinger; han gik til Rusland og endte som meget høj Militær. Men den unge Pige holdt alligevel paa sin Kæreste. Det blev Digteren Kaalunds Forældre.

H. V. Kaalund, der selv havde et vist militært Snit over sig, nedstammer fra en gammel Soldater-slægt. Han er opkaldt efter sin Oldefader, Major Hans Vilhelm K., der var gift med en Komtesse Lüttichau. Deres Søn, Oberst, Kammerjunkер K., der blev gift med Jakob Langebeks eneste Datter

Jakobine, havde været Chef for det Nordenfjældske Regiment, kom herved efter 1814 og blev Kommandant i Altona, hvor han døde, da den senere Digter omtrent var 13 Aar gammel. Oberstens Søn, Premierløjtnant Marinus Nicolai K., der altsaa blev afskediget ved den store Hærreduktion efter Norges Tab og sammen med sin Ven Rüdinger havde staaet i Færd med at gaa til Rusland, var, efter at have gaaet Kadetskolen igjennem, kommet til at ligge i Garnison i Jylland og havde dér lært sin tilkommende Hustru at kjende. Hun hed Juliane Mariane (opkaldt efter Enkedronningen) *Schmidt* og var en Datter af en daværende Købmand i Randers. Schmidt var som ung Skorstensfejersvend udvandret fra Altona. Han blev gift med Guldbergs Husbestyrerinde, og Guldberg etablerede ham som Købmand i Randers. Det var en uhyre virksom Mand, der byggede Huse i Byen, men under Statsbankerotten gik han fallit og kom fattig til København. Her holdt han en Tid Restavration og blev senere en meget velhavende Skorstensfejermester. Hans Kone havde været Husjomfru hos en Major Carlsen, i hvis Hus Grevinde Dannemand opholdt sig, medens Frederik VI var paa Kongressen i Wien, og da nu Premierløjtnant Kaalund giftede sig med Datteren uden at eje det ringeste, skaffede Kongen ham en Plads som kgl. Toldassistent i København. Det var en Stilling, der var under hans Rang, og hans fornemme Slægtninge af den Rosenkrone-Hjelmstjærnske Æt var tilmed meget misfor-

nøjede med hans Ægteskab, der i deres Øjne var en Mesalliance. Det hørte til Digteren Kaalunds Barndomserindringer, hvorledes en lille sammenkrummet Grevinde af Slægten aldrig vilde se Forældrene, men nøjedes med at lade Børnene aflægge hende Besøg. En Broder til Digteren lod hun opdrage til Officer, medens Hans Vilhelm bestandig var Skumpelskuddet, til hvem hun sagde „Han“, naar han ikke vilde kysse hende paa Haanden. En Gang under hans Opvæxt skulde han rejse til sin Bedstemoder i Holsten, og Grevinden sendte Bud efter ham, for at give ham Rejsepenge. Hun sad og lukkede Pungen op og i, men gav ham tilsidst alligevel ingen Ting; derimod bad hun ham hilse saa flittigt derovre.

Toldassistent Kaalund var melankolsk og hypokonder, men vittig og med stor komisk Sans. Sønnen mindedes, hvorledes de havde læst Smollet sammen, til de af Latter var nær ved at trille under Bordet. Baade sin Sans for det komiske og sin Kærlighed til Dyr havde H. V. K. arvet efter Faderen. Hjemmet var fuldt af Stære og andre Fugle, Egern og Kaniner løb frit omkring i Stuen. En Dag krøb et Egern op af Faderens Lomme, hvor det gerne tog Plads, og pjaskede ned i Sagosuppen. Undertiden brugte Drengen ogsaa Egernet som Nøddeknækker, skønt Dyret kastede vrede Blikke til ham, naar han tog Kærnerne, som det lagde bag sig. Moderen var en ildfuld, begavet Natur, der kunde en uendelig Mængde Sange, gamle Viser

fra Jylland, Sange fra Theatret. Hun var sund og stærk og døde først i 1865, 73 Aar gammel, med de Ord: „Hvor Livet har været dejligt!“ Faderen derimod døde allerede i Oktober 1831, Aaret før H. V. blev konfirmeret, kun 42 Aar gammel. Hans Vilhelm, der er født (i store Grønnegade) den 23. Juni 1818 *), er den fjerde af fire Søskende. De to første Børn (Piger) døde begge som smaa; til den ene havde Frederik VI og Dronningen staaet Fader ved Adam Gotl. Moltke og Generalinde Krogh. Det tredje Barn var den senere Officer C. H. Kaalund.

En stor Del af Barndommen tilbragtes hos de gamle Schmidts. H. V. Kaalund elskede Bedstefaderen og erklærede ofte, at han skyldte ham uendelig meget. „Der kunde slaas 100 Digtere ud af den ene Mand,“ sagde han. Det var en energisk Natur med en forunderlig Ild og dyb Kærlighed til spredte Sange af den tyske Literatur, som han gik og sang eller fremsagde for Drengen, der ofte i Mørket spændt og betaget er vandret op og ned ad Gulvet med den Gamle **). Han levede omtrent til H. V. K.'s Konfirmation. Konen var lukket, barsk og stærk, blottede aldrig sine Følelser, „ligesom skaaret ud af Sagaen“. Den Kaalundske Nerveirritation var en Arv efter hende, men ogsaa den gamle Schmidts Ild blussede i Dattersønnen.

*) Paa Døbesedlen staar fejlagtig den 27., men Moderen vidste nok, at det var St. Hansnat, hun fødte sin yngste Søn.

***) Se bl. a. „Kirkegaarden“ i „Efterladte Digte“.

Schmidts boede dels bag Store Ravensborg i en Ejendom, hvis Have gik ned til Søen, dels paa den nuværende Nørrebrogade lige overfor Assistenskirkegaarden, den yderste saakaldte Trinitatis Kirkegaard. Et smukt Digt i „En Efteraar“ skildrer Barndomslivet „paa Grænsen mellem Stad og Land“, men ogsaa rundt om i Kaalunds øvrige Digtning er der Minder fra disse Dage. I hans første Digtsamling findes saaledes et Digt, der hører til de mange, som Kaalund med sin — undertiden for — strænge Selvkritik ikke senere optrykte. Det hedder „Til Høsten“ og er særlig karakteristisk, fordi Kaalund allerede her — i 1840 — betoner, at han langt snarere er Efteraarets end Foraarets Digter. Det hedder bl. a. her:

Og er der Alvor i mit Kvad,
den blev, o Høst, din Gave,
da jeg som Barn bag Ruden sad
og saa' nedfalde Blad paa Blad
paa Kirkegaardens Grave!

Og Digtet ender med følgende Ord til Høstens Vind:

Men naar jeg flytter hen en Gang
til Gravens snævre Stue,
da sus mig op din friske Sang
og dans ad Lindegangen trang
hen til min lille Tue!

Hundene i Omegnen spillede en stor Rolle for Drengen, og Træk for Træk, der senere dukkede

op i hans Digtning, kan følges tilbage hertil. Hans Barndomsven var særlig en vidunderlig klog Hund Tyrk. Voldskytten eller „Skillingssergeanten“, som han kaldtes, fordi Medaljen for tro Tjeneste lignede en Skilling, havde Opsyn med Glacierne og vilde en Gang skyde Tyrk. Men Kaalund tog Hunden om Halsen, saa Skildvagten ikke vovede at skyde, og rullede sammen med den ned ad Voldskrænten, og frelste saaledes dens Liv. I Følge sin Faders Stilling havde Drengen Adgang til alle de lukkede Glacier. Barndomskærligheden til Stadsgraven og Kirsebærgangen klinger igjennem hans store og karakteristiske Digt „Da de rev Voldene ned“.

Drengen søgte forskellige Skoler, Gorms, Grønvalds og tilsidst v. Westens, af hvis øverste Realklasse han gik ud. En af hans Skolekammerater var Anton Melbye. Han var saa optaget af „Virkeligheden“, sagde han tidt, at han ikke blot ikke lærte meget selv, men ogsaa smittede de andre. Til Leg og Lystighed, til dristige Ture var han altid den første. Efter Konfirmationen blev der brevvexlet med en Onkel i Vestindien, en Regerings-Embedsmand, Broder til Faderen, om en eller anden Plads ved Plantagerne, men til alt Held lærte Kaalund paa denne Tid Bogholder ved den grønlandske Handel *Muhle* (Billedhuggerens Fader) at kende, i hvis Hus der kom mange Kunstnere. Den gamle Muhle var en stor Original og et højt begavet Menneske, om hvem Thorvaldsen sagde, at der var gaaet et stort Geni tabt i ham, „men det

var slaaet ind“. Her lærte Kaalund ogsaa Billedhuggeren *Freund* at kende, Smedden, som han kaldtes, fordi han havde arbejdet sig op fra Smeddesvend, og det endte med, at han — vistnok i Efteraaret 1833 — kom i *Freunds* Atelier ved Frederiksholms Kanal, hvor *Bissen* senere havde sit Atelier. Selv var Kaalund overordentlig sorgløs og gik strax ind paa, hvad man foreslog ham.

I Atelieret var der tillige Stenhuggerværksted, da *Freund* lavede mange Gravmindesmærker, og Stenhuggersvendene var Venner med Kunstnerne. Der var et vildt Liv over alle Bredder og Grænser. Kaalund, der var en overmaade galant lille Fyr, mødte uhyre pyntet og blev strax overfaldet af Banditterne, der vilde døbe ham. De hældte en Spand Vand over ham og lukkede ham inde i en Marmorkamin. Løjerne udartede til vild Kamp, og „Smedden“ maatte rive et Vaaben ud af Kaalunds Haand. *Freund* selv var en højst original Natur. Kaalund har saaledes fortalt *Kr. Arentzen* (se dennes „Danske Digtere i det 19. Aarh.“ S. 213), at den kæmpehøje Mand, der altid saå mørk og tungsindig ud, til sine Tider anfaldtes af et Slags Spleen, der bragte ham til hele Maaneder at lægge Hænderne i Skødet og lade Atelieret, hvor han ellers stod og arbejdede ivrigt med Træsko paa Fødderne og en improviseret Papirshat paa det vildt pjuskede Haar, skøtte sig selv. Hans kæreste Tidsfordriv var da at stange Aal eller gaa paa Vildandejagt i Kalvebodstrand. Hans Elever fulgte hans Exempel.

Ligesom han havde de deres egen Sejlbaad og Jagtredskaber og gjorde ham Selskab paa disse Udflugter, paa hvilke de oplevede mange Æventyr og ofte tilbragte hele Nætter snart paa Vandet, snart paa Saltholmen og de smaa Holme i Nærheden. Det endte imidlertid en Gang bedrøveligt. En tidlig, kold Oktobermorgen kuldsejlede Professoren; han selv bjærgede sig ved Svømning; men en ung, lovende Billedhugger (Vahl) og en Kontorist, der var i samme Baad, druknede. Blandt Kammeraterne kan iøvrigt nævnes Holbech, „den gamle af Dage“, Plum, Harald Conradsen og senere *Jerichau*. Den sidste blev Kaalund en tro og nær Ven for hele Livet. I Nicolaj Bøghs „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ vil man kunne finde Vidnesbyrd nok derom. Her et Træk fra deres Ungdomstid. Det var — fortæller Bøgh — blevet en bestemt Aftale mellem Jerichau og Kaalund, at de skulde slaa sig sammen og *gaa* til Rom. Kaalund kunde hos en Slægting skaffe lidt Penge; det var altid til at begynde med. Hans største Frygt var, at han ikke skulde kunne udholde Marschen, men Jerichau sagde: „Det *skal* gaa; om ikke andet, saa banker jeg dig frem.“ Saa kom en af Rothschilderne paa Besøg her, og de fik da den dristige Idé at skrive ham til og bede ham om Understøttelse til Rejsen. Ansøgningen blev ledsaget af en Kaalundsk Tegning, der forestillede to unge Billedhuggere, som huggede sig Vej gennem Livet og slog Filistrene ned til alle Sider. Andragendet blev ubesvaret.

Kort efter fik Kaalund en stærk Nervefeber, og i Stedet for at følge ham til Rom, tilbragte Jerichau sin Tid med at vaage over Vennen. — Da Jerichau endelig alene kom af Sted til Rom og for en Del Aar skiltes fra Kaalund, gav han denne en Ring og „forlovede sig med ham“. Kaalund sagde: „Det er Alvor, det er ubrødeligt Venskab!“ Og det blev det.

Allerede nede hos Freund malede baade Jerichau og Kaalund, ligesom Kaalund ogsaa samtidig gik paa Kunstakademiet sammen med Lundbye og Conradsen, der var hans stadige Sidekammerat. Han mindedes fra de Dage, hvorledes han en Gang havde skrevet et Digt om „Tørvebønderne ved Bagsværd“, en Blanding af komiske Scener og Naturens Opvaagnen en Morgenstund, og læste det op for Lundbye og Skovgaard. Kaalund boede den Gang med sin Moder i Farvergade, lige overfor Vartov, i Hus sammen med Kuchler, hvis Fader var Spejlhandler. Den gamle Kuchler havde sin Butik paa Hjørnet af Lille Kirkestræde, og fra hans Stuevindue malede Kaalund sit første Billede: Amagertorv.

II

Et Bekendtskab blev paa denne Tid af indgribende Betydning i Kaalunds Liv. En Dag, da Kaalund stod og arbejdede i Freunds Værksted paa Nornerne i Ragnarøksfrisen, kom *P. O. Brøndsted* hen til ham og begyndte at deklamere: „Over Bjærg, over Dal, over brusende Søer utrættelig svinger valhalliske Møer de blodige Vinger! — Naa, fortsæt!“ Men Kaalund stod og gloede. „Kender De ikke Citatet?“ — „Nej!“ — „Det er jo en ung Vild,“ sagde Brøndsted til Freund, men da han hørte, at det var Kaalund, der havde skrevet den smukke „Hilsen til Thorvaldsen“ ved dennes Hjemkomst i 1838, samt Mindedigtet ved „Frederik VI.'s Død“, der begge havde gjort mer end almindelig Opsigt og skaffet Kaalund mange Venner, interesserede Brøndsted sig varmt for ham, laante ham stax Ewalds „Balders Død“ og talte hans Sag hos Kristian VIII. Denne vilde først, at Kaalund skulde studere, men Brøndsted fraraadede det bestemt. „Er De meget bekymret for et Levebrød,“ sagde han til Kaalund, „kan De gjøre det. Ellers ikke. Jeg sidder

her og læser Stolbergs Oversættelse af Klassikerne og er begejstret derover, og jeg kan dog Græsk. Tro mig, de andre kan heller ikke læse de gamle Digtere i Originalsproget.“ Fra nu af kom Kaalund ofte hjem til Brøndsted, der læste sin Oversættelse af Æskylos for ham. En Dag bad han saaledes Kaalund høre nogle Vers, da han satte Pris paa hans Øre. Kaalund gjorde en Indvending; et Par Vers lød ikke godt. „Hvorfor?“ spurgte Brøndsted. Ja, dér stod Kaalund. Han havde ikke den fjærneste Anelse om alle de græske Versemaal. Brøndsted slog Hænderne sammen af Forbavselse over hans Uvidenhed, men indrømmede derpaa, at det for Resten var det bedste at have Øre.

Nu opgav Kaalund de bildende Kunster. Alle kender hans Tilegnelsesdigt til Oehlschläger med hans første Digtsamling:

Mejslen i Haanden man gav mig og Leret;
ak, det blev dødt for min Haand!
Træerne grønne og Solstraaleskæret
drog til Naturen min Aand.
Penslen da greb jeg, men kasted den atter
— nu først forstaar jeg mig selv!
Nu mig med svulmende Bølger omfatter
Sangens henrivende Elv.

I Andragendet til Kongen om Understøttelse blev Kaalund varmt anbefalet af Brøndsted, Oehlschläger og — Blok Tøxen. Denne sidste havde baade fra Englændernes Tid og fra Sagen med

Dr. Dampe et vist Skær af en Frihedshelt over sig — en Dag, da Kaalund kom med ham ind i Kehlets Kafé, spillede der Marseillaisen ved Synet af ham — men Omgangen med ham kastede en Skygge over Kaalunds Loyalitet. J. M. Thiele, der var Kongens Mellemand, kom en Dag op til Kaalund, og ved at se Blok Tøxens Billede paa Væggen, advarede han ham. Understøttelsen — ingen bestemt Sum, men i den pinlige Form af et Gratiale paa nogle Hundrede Daler ad Gangen — blev hurtig Kaalund utaalelig. Ved en Avdlens spurgte Kristian VIII. ham, om han ikke skrev i Bladene. Kaalund svarede, at han havde skrevet nogle Kritiker over Kunstudstillingen i Carstensens Portefeuille, men mente ellers, at han var for ung til at give sig af med sligt. Kongen ytrede da, at det var ønskeligt, om unge og begavede Mænd vilde prøve deres Kræfter i respektable politiske Blade, og disse Ord gik nu Kaalund og tænkte over. De brændte ham i Sjælen, han vilde ikke købes til som Hollard Nielsen & Konsorter at forsvare Kongedømmet, og tilsidst gik han saa en Dag op til Kongen og sagde, at han troede, han for Fremtiden kunde staa paa sine egne Ben. Kongen bruste op: „Naa, saa De vil lade mig vide, at De kan undvære mig.“ Kaalund hævede Hovedet og udbrød: „Deres Majestæt —“, men Kongen slog ud med Haanden og sagde: „Det er godt!“ og Kaalund maatte gaa. Senere hørte han, at Kongen havde udtrykt sin Vrede over, at Kaalund havde

været i „Jagtkostume“ hos ham. Kaalund havde nemlig vel haft ny sorte Klæder paa, men paa Kjolen havde Skrædderen anbragt nogle taskeliggende Lommer. Det hed sig nu i Byen, at Kaalund havde været i Jagtdragt med Ridepisk hos Kongen. — Da Kristian VIII. blev begravet, holdt Ligvognen udenfor Charlottenborg. Kunstnerne sang da en Kantate af Kaalund, sat i Musik af C. J. Hansen. Mildt dømte Digteren den Konge, der i en „gærende Tid“ havde staaet „mellem stridige Strømme“; taknemmelig mindedes han, at Sangen og Kunsten i Danmark havde haft en Ven og Beskytter i den afdøde.

— Kom Kaalund saaledes tidlig paa Kant med Regeringspartiet i Fyrreerne, var hans Forhold til Akademikerne dog endnu langt slettere. Jeg har anden Steds (se Indledningen til „Fra Fyrreerne“ I.) mindet om Kaalunds Plads mellem de literære Løsgængere, der — en Del af dem var tilmed jo ikke en Gang Studenter — nægtede at underkaste sig „den højere Dressur“, for, som det hedder i Kaalunds Digt af dette Navn, at „pudse Katte“ blandt „Gadens frie Hunde“. Som Goldschmidt kunde Kaalund ogsaa sige: „Jeg har altid levet udenfor de Kredse, hvor de smaa Forbund og Venskaber sluttes; jeg har baade i Politik og Literatur ramt mangen enkelt af Forbundsmedlemmerne.“ Det skulde derfor ogsaa vare en rum Stund, før Kaalund vandt Anerkendelse herhjemme, skønt — som vi nedenfor skal se — Tidens skar-

peste kritiske Hoved næsten strax fremhævede hans sjældne lyriske Begavelse.

Da Kaalund i 1839 havde skrevet Digtet „Ved Frederik VI's Død“, gik ham op med det til „Fædrelandets“ Kontor. Orla Lehmann, der sad og skrev, afslog at trykke Digtet, fordi det var for nationalt. „Nu er vi alle Kosmopoliter,“ sagde han, en Ytring, som Kaalund mange Aar senere mindede ham om. Det var jo i de liberale Strømningers Dage, og selv det højkritiske Organ „Tidsskrift for Liter. og Kritik“ dadlede omtrent samtidig Kaalunds varme patriotiske Digt „Niels Ebbesens Mindestøtte“, fordi det var „en Urimelighed at vække et med Danmark forbundet Folks Forbitrelse ved at hædre en Gjerning, hvis Motiver og sande Sammenhæng er ubekendt“. Mindedigtet over Frederik VI. blev saa trykt i „Københavnsposten“ for 17. Jan. 1840, i hvilket Blad der ogsaa nu og da fremkom andre Digte af Kaalund i disse Aar, f. Ex. et aldrig senere optrykt og heller ikke betydeligt Digt om, hvorledes han blev Digter (se d. 12. Jan. 1840). I samme Blad hædrede Blok Tøxen nu og da Kaalund med versificerede Tilraab, som f. Ex. d. 24. Jan. s. A.

Braga, dit Skjaldespil gav de dybe, de nordiske Toner. De ville runge, naar længst Modens Smaakvidder er stum.

Naar man husker, hvorledes Akademikerne — Hostrup f. Ex. i „Spurv i Tranedans“ — tumlede

med Blok Tøxen, vil man forstaa, at *hans* Ros ikke just gavtede den unge Digter. Ved en Aftenunderholdning, som Phister gav paa det kgl. Theater d. 11. Marts 1840, fremsagde saaledes N. P. Nielsen Kaalunds Digt „Menneskets Skabelse“*) (se K.'s første Samling, „Samlede Digte“, 1840, S. 11), et Digt, som Kaalund selv mente, der er gode Ting i, midt imellem helt slette og naive Steder. „Fædrelandet“ for 12. Marts anmeldte Aftenunderholdningen og omtalte, hvorledes Nielsen under Firmaet „Menneskets Skabelse“ havde bragt en Vanskabning for Lyset, som hverken vilde finde Bifald hos Guder eller Mennesker. Kaalund holdt sig ikke Wessels Ord efterrettelig om aldrig at svare paa en Kritik, nedlægger først i „Københavnsposten“ for 19. Marts en Indsigelse mod „Fædrelandets“ raske Fordømmelser og Recensentens lakoniske Suffisance og offentliggjør derpaa faa Dage efter, den 28. Marts, et heftigt Digt i Jetzmarks Adresseavis: „Til den falske Kritik“. De første Vers af dette ungdommelige Udbrud af Harme lyder saaledes:

Du gustne Nattemare paa vor Jord,
som pisker paa det stønnende Uhyre:

*) En Anekdote fra samme Lejlighed. Nielsen fremsagde Digtet genialt, men kunde det højst ufuldkomment. Kaalund var til Stede mellem Kulisserne, og blev meget flov, da Nielsen præsenterede ham for et Par store Ridderstøvler i Garderoben og med Pathos sagde til ham: „Fyld os dem med store Helteskikkelser, der drabelig kan træde hen over Scenen!“

til dig, du Fandens egen Oldemo'er,
 sig nærmer her en lille Digtermyre.
 O stolte Tanke: du har alt mig set!
 Du pytter haant, og spidser jo dit Øre!
 Tillad da, naadigste, en ung Poet
 dig ydmygt her sin Reverens at gøre!

Dér sidder du, af Galde gul og brun,
 og fraadser væk ved Aandens aabne Taffel,
 transcherer Kunsten som en stegt Kapun,
 og vender Love paa din Skarpsinds-Gaffel.
 Hvad duer jeg vel til, jeg stakkels Pjalt?
 En Østers til Dessert? Ak nej, min kære!
 Jeg smager altfor pebret og for salt,
 og takker ydmygst for den store Ære.

Digteren dadler derpaa Kritiken, fordi den med
 Grovhed giver sine Ord Vægt, og fordi den, naar
 én ikke vil logre for den som en Hund, træder paa
 hans Lavrbærkranse. Digtet taler varmt de gam-
 les Sag, som Oppositionspressen den Gang saa
 hyppigt angreb:

Hvad skal vi med den høje Kærlighed?
 Med Skjalde, der ved Fædres Minde røres?
 Nej: *Stat fra først til sidst!* skønt Pokker véd,
 naar vi det fik, hvad da der skulde gøres.

— — Ja bliv kun ved! kald hver en Heros frem!
 For dig er Aandens Kæmper Skoledrenge!
 Stil i Geledder, prygl og udskæld dem,
 indtil de klimpre smukt paa Modens Strænge

Digtet ender saa :

Nu har jeg gjort min Skyldighed, Madam!
og anbefaler mig til kærligst Minde!

Af Hjærtet ønsker jeg dig Last og Skam,
og Velbekom til dine Pølsepinde.

Jeg haaber, at jeg i mit Digterliv
din Uforskammethed skal blive værdig!

I Musers Favn jeg lær af Verdens Kiv.

Nu kan du baske mig! nu er jeg færdig!

H. V. Kaalund.

„Fædrelandet“ bemærker haanlig til Svar, at Digterens „Vanskabning“ nu er sat i Spiritus og i det mindste saaledes sikret for den øjeblikkelige Tilintetgjørelse. Da Kaalunds ovennævnte „Samlede Digte“, 1840, dernæst var udkomne, griber Bladet ogsaa Lejligheden til „at baske“ ham dygtigt. „Hvorfor tilbyde umodne Bær?“ hedder det i Anmeldelsen den 2. Avg. 1840. „Publikum er ej længer saa barnligt, at det skulde finde Behag i dem. Nej, lad dem hænge i Stilhed paa Fantasiens Ranke, lad Sol og Maane, lad Storm og Uvejr mange, mange Gange gaa over dem; thi modnes maa de, inden de kunne vederkvæge. Dette sige vi til Forf., og dette vilde vi ikke have sagt til den, i hvis Poesier der ikke var Spor af indre Liv.“ Men derpaa haanes rigtignok Forfatteren slemt; hans Sværmeri for „Kogekunsten“ (se Digtet „En Ridetur“), hans Vid og Originalitet angribes stærkt. Det kan vel heller ikke nægtes, at Digtsamlingen paa mange

Steder røber stor Naivetet, ligesom Kaalunds Mangel paa ren boglig Viden mange Gange gør sig gældende. Mange af Digtene fik ogsaa først senere i „Et Foraar“ den rensede og foryngede Skikkelse, hvori vi nu alle kjender dem (se f. Ex. „Konen ved Leddet i Frederiksdal“), men den strænge Anmelder i „Fædrelandet“ har alligevel kun været lidet lydhør, om end det kan tjene til hans Undskyldning, at „Tidsskrift for Lit. og Kritik“ var endnu mere døv og bidsk. Anmelderen her faar saaledes ud af Kaalunds Dedikation, at K. „med al Magt har villet være Kunstner, og da de plastiske Kunster ikke vilde lykkes ham, greb han fat paa Poesien, i den Tanke, at Sproget er lettere at traktere end Mejsel og Pensel“. Anmelderen spørger ham, om han ogsaa har overvejet, at en maadelig Billedhugger dog kan blive Stenhugger, en maadelig Maler Vægstryger, men at baade Gud og Mennesker forbyder Digterne at være middelmaadige. Den knusende Fordømmelse skaaner kun nogle Idyller, som „ret godt lade sig læse“. I Anledning af Digtet til Thorvaldsen mindes der om, at det hører til de store Mænds Ulykker at blive besungne af de smaa, og om „Menneskets Skabelse“ hedder det endelig, at der allerede er sagt saa meget ondt om dette modbydelige Stykke, „at vi ikke behøve at tilføje noget“.

Det var Kaalunds Modtagelse i den danske Literatur. Plaster paa Saaret blev lagt af „Københavnsposten“, der siger om Digtsamlingen, at den

bekræfter Kaalunds „Adkomst til Digternavnet i dets skønneste Betydning“, ligesom ogsaa Blok Tøxen paa ny lod høre fra sig i Adresseavisen (d. 4. Avg.) med følgende Distikon til „ham, som har domfældet“ Kaalunds Digte:

Tre Gange tre Markers Mand! hvad vil du i Digtningens Rige?
 Tror du, at Dvæрге, som du, fælde en Kæmpe, lig ham?

Carl Brosbøll, som Kaalund havde gaaet sammen med paa Kunstakademiet, vilde ikke være literær Tremarksmand. Han fralægger sig offentlig at have skrevet Anmeldelsen i „Fædrelandet“ af Digtsamlingen. I en af C. Plougs Atellaner, „En Sylvesternat“, findes ogsaa et Udfald imod Kaalunds Digte og deres „Grønhed“. — Thorvaldsen havde derimod strax sendt Bud efter Kaalund, der aldrig kunde glemme sit første Besøg hos ham paa Charlottenborg, hvor han sad i Sofaen hos den gamle Løve. Senere fortalte Hauch ogsaa Kaalund, at det var Grundtvig, der fra først af havde gjort ham opmærksom paa ham, og at Grundtvig havde fundet Kaalunds Digt til Thorvaldsen bedst af alle dem, der fremkom ved den Lejlighed. Da Kaalund ytrede noget om, at det var af Venskab, Grundtvig dømte saaledes, svarede Hauch: „Sig ikke det, Grundtvig har et mærkeligt Skjaldeøre.“

III

AALUND havde efter sine egne Ord drukket sig en Rus i Oehlenschlägers og Grundtvigs nordiske Digtning. Hans „romantiske Epos“ „*Kong Haldan den stærke*“, der ligesom de „*Samlede Digte*“ udkom i 1840, vidner tilstrækkelig herom. Kritiken fandt, at man dog kunde „læse det igennem uden Mishag“, skønt det var en Efterligning af Helge og Frithiof; som bekendt har Kaalund selv brudt Staven derover saavel som over dets Efterfølger og ønsket det overgivet til Forglemmelse. Kaalund hørte i 1838 Grundtvigs Forelæsninger, „Mands Minde“, og jeg har anden Steds (se „Fra Fyrrerne“ II. S. 120) gjort opmærksom paa det karakteristiske i at træffe saadanne Repræsentanter for de literære Løsgængere som Kaalund og P. L. Møller imellem Grundtvigianerne paa Borchs Kollegium. Ogsaa i det ny-stiftede „Dansk Samfund“ var Kaalund hyppig til Stede og havde mange morsomme Anekdoter at fortælle derfra. Da man nu imidlertid vilde tage Kaalund til Indtægt for Partiet, frelste han sig ud deraf ved i en Avis at lade sit bekendte Epigram over Grundtvig trykke:

Hel sælsomt det i Verden gaar
— Forundring hos Beundring staar.
Hvad af de to du vækked mest,
det har jeg aldrig rigtig vidst!

Han havde en medfødt Gru for at blive en ensidig Partigænger. Derimod fortrød han, at han ikke havde optaget sin Sang til Grundtvig i „Et Foraar“, da han trods nogle Platheder og Smagløsheder satte Pris paa den, især da Grundtvig den Gang stod forholdsvis ene. I senere Udgaver af „Et Foraar“ er denne Forsømmelse gjort god igen. Kaalunds „Paa det jævne“ er jo ogsaa i vore Dage bleven en yndet Sang paa alle Grundtvigske Folkemøder.

Efter „Haldan den stærke“ modtog Oehlen-schläger Kaalund overordentlig kærligt, kyssede ham og sagde, han kunde se paa hans Øjne, at han var Digter, ligesom han kunde høre det i hans Sprogs Klang, men: „De er for stærkt berørt af mig.“ Om Digtsamlingen tav han mere. Ogsaa om sine Besøg hos Oehlen-schläger kunde Kaalund fortælle en hel Række Anekdoter. Her et Par. Oehlen-schläger havde sendt ham „Ørvarodds Saga“, og Kaalund gik op til ham for at takke. Oehl. laa med Podagra paa Sofaen, men var i udmærket Lune. For hans bildende Fantasi iklædte hans Tanker sig strax plastisk Form. „Ser De,“ sagde han, „det er Ungdoms Synder, Vellevned og Daarskab, og nu staar der en Række smaa Satyrer og kni-

ber mig til Straf i Tærne.“ Kaalund spurgte om den dybere Betydning af Ædelstenen i Hervørs Haand. Oehl. svarede: „Kan De da ikke glæde Dem over en smuk Blomst, uden at plukke den itu; over en køn Pige, uden at ville anatomere hende? Hvorfor skal der være dybere Betydning i alt, naar det paagældende kun er skønt i sig selv?“ — En Dag spurgte Oehl. Kaalund, om han kendte Ploug. Kaalund svarede, at han havde truffet ham i Selskab o. s. fr. „Det er en brysk Herre,“ sagde Oehl. „Her vover han at komme op til mig og kræve mig til Regnskab, hvorfor jeg ikke vil gaa ind i det skandinaviske Selskab. Jeg skulde tro, at jeg har gjort mit for Nordens Enhed, men nu kommer Renommisterne og vil bruge mig som Udhængsfane, hænge mig ud som Skilt for deres politiske Bestræbelser.“ (Oehl. glemte dog uden Tvivl her, at Hensynet til Kristian VIII. ogsaa spillede en Rolle med; Kongen saa' jo skævt til den hele Bevægelse.) — Avditør Poul Rasmussen, Komponisten af „Danmark, dejligst Vang og Vænge“, tilbragte sine sidste Dage i et lille Bondehus i Farum, hvor Kaalund hyppig besøgte ham. En Dag skildrede han Oehl. den gamle Mands ensformige Liv derude, hvorledes Rasmussen hørte Træormen pikke i Bordet og Tudserne murre, naar det tegnede til slet Vejr. „Tudserne?“ spurgte Oehl. — „Rasmussens Hus er lavt og lille,“ svarede Kaalund; „de graver sig ind under Huset.“ — „Det var da afskyeligt!“ raabte Oehl. Men Kaa-

lund, der den Gang skrev sine Fabler med Lundbye og netop havde faaet Brev fra Tidsvilde fra denne, om ogsaa at skrive noget om en Tudse, lagde nu et godt Ord ind for det lille Dyr. — „De er nok en Guddom!“ bruste Oehl. op. „Har De da hverken Sym- eller Antipathier? Kan Deres Mave taale Gift?? Er der ikke ogsaa Gift i Naturen? Tudsen! For mig skal den evig høre til Nastrond!“

Oehlschläger havde fra gammel Tid et lille Horn i Siden paa Schack Staffeldt. Da Kaalund en Dag besøgte ham, faldt Talen paa den førstes bekendte fire Linjer om Staffeldt. Oehl. gentog de to sidste:

Man kalder dig mystisk og ej populær
— naar gik det ej saadan det himmelske her!

og fortsatte: „Naa, saa De sætter Pris paa ham! Det himmelske! Staffeldt var Kammerjunker mellem Digterne, og Digter mellem Kammerjunckerne!“ Den sidste Vending er ogsaa kendt anden Steds fra. — En anden Gang traf Kaalund Oehl. i stærk Sindsbevægelse, og Oehl. fortalte da, hvorledes han, medens han sad og arbejdede, havde hørt Skrig fra Gaden. Da han kom til Vinduet, saa han en Murer ligge blødende paa Fortovet; han var falden ned fra et Stillads paa Huset lige overfor. „Medens jeg vendte mig bort fra det stygge Syn,“ sagde Oehl., „kom Manden fra Kælderen op og tog sig af den forulykkede. For ham tager

jeg min Hat dybt af. Thi medens jeg sad og digtede om Ting, der aldrig har været til, Ting, der rører Læserne til Taarer, men med Rædsel vendte mig bort fra en ulykkelig, kom den simple Mand og bragte Hjælp.“ — Naar Kaalund imidlertid fortalte slige Anekdoter, laa det ham altid særlig paa Hjærte, samtidig at fremhæve Oehlschlägers mange gode personlige Egenskaber. Han kunde heller ikke lide H. P. Holsts, i og for sig morsomme, Digt om Oehl., da denne var „tredje Gang i Livsfare“, og de Literærhistorikere, der med lignende Anekdoter bidrog til at nedsætte betydelige Mænd, var Kaalund ofte slem imod. Atter og atter betonedede han stærkt, hvor stort Indtryk Oehl. selv i sin ubillige Vrede mod ham gjorde. De naive Træk i Oehl.'s Karakter gjorde ham kun kærere for Kaalund. Han fortalte saaledes bl. a. ogsaa om et Besøg, som Oehl. og Thorvaldsen havde aflagt paa Møen. Der var stor Stads for dem, et Fyrværkeri blev afbrændt, og en Sang afsunget til begges Ære. Pludselig vendte Thorvaldsen sig om til Oehl. og trykkede hans Haand, idet han sagde ham hjærtelig Tak for Sangen. — Kaalund var dog ikke vis paa, om det ikke var en Spøg af Thorvaldsen, ligesom da denne en Gang gik igennem Roskildes Gader med A. S. Ørsted, til hvis Ære Byen var illumineret, og saa tørt bemærkede til Ørsted, at der nok var Bryllup i Byen i Aften. — Da Thiele endelig en Gang skildrede Oehl.'s Optræden ved Hoffet som vigtig og plump, svarede

Kaalund træffende, at Oehl., der ikke var vant til smidig at bøje sin Ryg, meget naturlig følte, at han alligevel vejede noget her, og derfor maaske undertiden greb fejl af den rette Maade til at lægge denne sin Selvfølelse for Dagen.

— Det var mange Gange senere Kaalund ubegribeligt, *hvad* han levede af i disse Ungdoms-aar. For „Haldan den stærke“ — til hvilken Blok Tøxen skaffede ham Forlægger, medens J. P. Grüne hjalp ham med Korrekturen — fik han kun 14 Daler Arket, og hans Kunstanmeldelser og andre Smaaartikler til Bladene indbragte heller ikke store Summer. Men *hvor* han levede og færdedes, kan allerede ses af de „Samlede Digte“. Chr. Winther har ikke elsket Nordsjælland med større Liden-skab end Kaalund. Fursøen, Frederiksdal, Farum, Bagsværd og Aldershvile vender atter og atter tilbage i hans Sang:

Her i Farums skovomkranste Eden
ved den stille Sø
vil jeg sætte mig paa Blomsterbredden
paa en Stak af Hø,
og af Hyld en Hyrdefløjte skære
med idyllisk Klang;
Skov og Sø og Himlens Pragt skal være
Noder til min Sang.

Her, synger han, har han fundet det tabte Eden,
her ser han sin Barndoms Trylleslot:

Her belér jeg Verdens Glans og Lykke,
 ved et Græsstraa fro!
 Her er Kærlighed i Lundens Skygge,
 her er Haab og Tro!
 Her min glædedrukne Sjæl sig taber
 i Guds Herlighed
 og paa Jordens hjærtetomme Aber
 ser med Medynk ned,

og han sukker over, at han ikke som Fuglen kan bo og bygge derude i Naturen „fri for smaalig Tvang“. Et af de mest berømte Digte i „Et Foraar“, Takkebrevet „til Familien i Præstegaarden“, lovsynger jo ligeledes Farum og Sommerlivet, da han med Bluse og Straahat roede for de skønne,

og Himlen synes mig mere blaa
 og Skovene mere grønne.

Præsten i Farum hed Aagaard. En af de smukke Døtre blev gift med Kaalunds Ungdomsven, senere Major, Postmester Frederik Schack i Nestved. Kaalund boede dels hos en prægtig Smed, dels et Par Somre paa selve Farum Gaard, som Ejeren, Bilsted, overlod ham, medens han var udenlands. Kaalund holdt Bal paa Gaarden, Familierne bragte selv Mad med og besøgte selv Musiken; Præsten var meget musikalsk og spillede Bratsch. En Sommer var Erik Bøgh Huslærer hos Forpagter Hartz, men den Gang kom han og Kaalund endnu ikke hinanden nærmere.

Det var et Slaraffenliv fra Morgen til Aften. De

unge Mennesker sværmede hele Dagen omkring i Skovene. Det var Kaalunds digteriske Gennembrudskaar, og skønt han stundom kunde synke sammen af Fortvivlelse over at leve i en Efterslæts Periode, over ikke at kunne bære den uendelige Skønhedsverden, der var gaaet op for ham, og mindst udsynge den, jubledede det til andre Tider i ham over den mægtige Harmoni, der gennemstrømmede ham, og det forekom ham, at han havde faaet fat i Traaden, der forbandt Jorden med Himlen. I efterladte Breve fra disse Aar skildrer han levende sin aandelige Tilstand. „Det er mig herude“ — hedder det i et af dem — „som famlede jeg med Benene i den umaadelige Luft efter Bund.“ Særlig turde et længere Brev til Vennen *Frederik Schack*, rimeligvis fra 1844, have Interesse. Kaalund ejede en Afskrift af det og omtalte det ofte. En to, tre af de berømteste Digte i „Et Foraar“, ligesom ogsaa det store Digt „Til Virkeligheden“, ligger ligesom i deres første Udkast i dette Brev:

Du har jo selv, kære Schack, fortalt mig, at Dykkeren, naar han gaar til Bunds i Havet efter Perler, har et tændt Lys med i Dykkerklokken. Gaar det ud, før han trækkes op, da er han væk. Jeg har ogsaa et tændt Lys med dernede i min Dykkerklokke, det er maaske paa Hældningen, men det er dog ikke gaaet ud endnu, nej! Det er ikke gaaet ud! Jeg haaber endnu at skulle aande i hin Luft og hæve mig til hine lyse Regioner, hvor Aanderne se sig om med klare Øjne og vidunderlig rene Pander.

Ofte kommer vel Frygten til mig som Nikodemus om Natten og hvisker mig Mismod i Øret: Hvad om dit Liv er forkvaklet?! Hvad om du aldrig mere faar sammenknyttet de sanderrevne Traade i dit Indre?! — Hvorfor vilde du fæste dem saa højt? Du skulde blevet ved Jorden, slidt og slæbt og blevet et dygtigt Menneske! Nu er det for silde! — I saadanne Øjeblikke gribes jeg af en umaadelig Angst, — det er mig, som om jeg sad paa en Krudttønde med Luntten i Haanden, i Stand til alt, hvad det skulde være.

Dog dertil kommer det ikke! — At der foregaar en Udvikling i mig, er mig bevidst, men den er ikke, som du tror, kære Schack, en Aand og Hjærte forstyrrende Disharmoni.

Tværtimod! jeg sidder her ret vel til Mode og ryger min Pibe Tobak. Det er en Fredspibe, jeg ryger med Verden, ligesom den vilde Indianer ryger i Raadsfor-samlingen med sin Fjende. Verden har en Gang været min Fjende, den greb saa raa og skærende ind i mine luftige Drømme, at jeg maatte hade den. Ja, der var en Tid, før du lærte mig at kende, da hvert prosaisk Ord, jeg hørte, jog mig Blodet til Hovedet. Nu er det anderledes, nu har jeg rakt Verden Haanden til Forsoning, jeg gør mig gemén med den som Prins Henrik med den tykke Falstaff, bander, trumfer i Bordet og kysser Pigerne. Maaske tager det sig noget letsindigt ud; men ser man nærmere til, da stikker der et Krigspuds under. Da vi havde hinanden for Alvor i Haarene, følte jeg, at jeg kom tilkort; derfor lader jeg nu, som om vi kun tage Tag for Spøg, indtil jeg ser mit Snit, sætter min Modstander Knæet for Maven, — slaar en Bagkurv med ham og saaledes, ved at betjene

mig af det bekendte Slagsbroderkneb, kommer ovenpaa.

I mit inderste Væsen er der Ro og Tillid. Jeg føler i lyse Øjeblikke en Kraft, saa jeg kunde stige „højt som en springende Hval mod Solen“.

Hvad jeg savner — hvad jeg møjsommelig leder efter — er en Form, et Sprog — hvad skal jeg kalde det? — hvori jeg kan udtale mig. Mit gamle Lirum Larum keder mig. Jeg har taget en uhyre Næring til mig af Livet og ligger derfor henstrakt som en for-døjende Slange — jeg er i Fældetiden, skal have nye Vingefjer. — Deri stikker min Sygelighed. Forandringen kommer nok! „Den har varet længe!“ Jeg er overbevist om, at du ofte har rystet paa Hovedet og tænkt: hvor bliver dog Resultatet af? Hav Taalmodighed med mig! „En Dag endnu — en Dag endnu!“ siger jeg ligesom Kolumbus, „vi faa nok Land i Sigte!

Naar du derfor, kære Schack, i dit deltagende Ven-skab tror, at mit Udraab: „Jeg ler for ikke at græde og raaber Hurra for ej at blive rørt!“ — udspringer af en Kierkegaards Ironi, da tager du fejl. Modsætningen i Ytringerne af mine Stemninger har intet at gøre med et sligt Bizarreri. Jeg har snarere lært den af den sunde Ørvarodd, der, naar han er dybest rystet, slaar en Skoggerlatter op. Sagen er, ser du, jeg tør ikke spille Orgelet fuldt herinde, for ej at ryste Kirke-taarnet ned!

Ellers er jeg just ikke saa bly af mig, — det véd Vorherre! men hvor det gælder om at blotte mit Indre — Ansigt til Ansigt med nogen, dér staar Fanden i det, dér er jeg saa undselig, at jeg i min Forlegenhed griber

den første, bedste Karklud for at putte den som Dæmper i Trompeten.

Tilgiv, at jeg nu har sludret saa meget om mig selv i Haab om at kunne forklare dig, hvad jeg virkelig tror, du havde misforstaaet. Kunde du vende mig paa Vran-gen, vilde du ikke finde andre Hemmeligheder end dem, jeg har omtalt. I dem har du Bagdørsnøglen til mit Væsen, der altid skal staa aabent for *dig*.

Hvor meget iøvrigt dit interessante Brev glædede mig, kan jeg ikke noksom sige dig. Jeg følte under Læsningen deraf, hvad jeg saa ofte har følt: at du staar med den ene Fod i en Digterverden og med den anden under Forretningspulten. Dit ene Ben har en Syvmilestøvle paa, det andet Adjudantstøvlen, saa det er mig svært at fatte, hvorledes du til daglig Brug kan gaa i en saa jævn Pasgang. Og hvad din Opmærksomhed mod mig angaar, da kunde jeg prygle mig selv paa Mavnen med den Støveknægt, du sendte mig. Altid tager jeg mod Tjenester uden at gøre Gengæld, men jeg erkender min syndige Natur: Jeg er en Flegel i Sammenligning med dig.

Din

H. V. Kaalund.

Hans store Digt „I Efteraaret“, et af hans aandsmodneste og betydeligste, paa samme Tid som det er et af hans formfuldendteste, skriver sig fra disse Dage, da han var ung og „midt i Efteraaret bar Livets Foraar i sit Hjærte“. Efteraaret kom, men Kaalund lukkede sig inde paa Farum og levede drømmende derude, indtil Frederik Schack kom og hentede ham tilbage til København.

Her blev han alvorlig syg. En Hjerne- og Nerve-
rystelse kastede ham paa et halvt Aars Sygeleje.
Ved Brøndsteds og Oehenschlägers Foranstalt-
ning kom han paa et Officiantværelse paa Frederiks
Hospital. Ole Bang, der blev hans Læge, sagde til
ham, at han ikke havde haft nogen almindelig
Hjærnerystelse, men havde lidt af *en aandelig For-
løftelse*. I to Aar derefter var hans Nervesystem
fuldstændig ødelagt. Tidlig paa Foraaret kom han
ud af Hospitalet og svælgede i Livsfylde trods sin
Svaghed. Ole Bang havde sagt, at han det første
Aar slet ikke maatte tænke, men Trangen til Pro-
duktion var for stor, og han fuldendte nu sit i Fa-
rum paabegyndte „nordiske Digt“ „*Valkyrien Gön-
dul*“*). Det var, som det hedder i Fortalen, et For-
søg paa at „finde en Retning aaben i den gamle
Poesi for mer end Efterligning“, medens han i sit

*) Et Exemplar af Digtet blev sendt Vennen Frederik
Schack med følgende, hidtil utrykte, smukke Tilskrift:

Min kære, ridderlige Ven!
Sæt dig ej kold og kritisk hen
for mellem Mængden mig at dømme —
Gud véd, der er jo nok dertil!
Se i min Sang, hvad Hjærtet vil,
og del begejstret mine Drømme.

Ved Farumsøens skønne Kyst
vi hviled ved Naturens Bryst;
dér digted jeg min Oldtidssage.
Min første Ungdomsflugt du saå,
men Maalet, Maalet, jeg vil naa,
o Ven! til det er langt tilbage!

første Epos væsentligst havde „tæret paa andres Rigdom“. Det var et Slags Frafald fra Oehlenschläger og Grundtvig, men idet Digteren søgte at finde sig selv, forvildede han sig ind i den Heibergske Skoles filosofiske Allegorier. Midt i Digtet følte han selv, at han var paa en gal Vej, og ofte ønskede han senere, at han kunde opkøbe baade sin første Digtsamling og sine to Epos'er og foranstalte en højtidelig Opbrænding af det altsammen.

Kaalund havde sendt Oehlenschläger „Valkyrien“ og gik nu en Dag op til ham. Det var i „Intelligensbladens“ og Hegelianismens Dage, og lige til Oehl.'s Port gik Kaalund og forsvarede Oehl. imod en Bekendt, der holdt paa Heiberg. Oehlenschläger kom ham i Møde i Forstuen: „Det er godt, De kommer! Jeg har en Høne at plukke med Dem. Hvad mener De med Deres Fortale? Jeg er altsaa naiv? Det vil sige dum! Nu gaar De vel lige ud til Heiberg og fortæller om mig og min Dumhed?“ Kaalund, der den Gang endnu aldrig havde talt med Heiberg, fór op; det ene Ord tog det andet. „Nu er jeg større end De!“ udraabte tilsidst Kaalund og stormede ud af Døren. Oehlenschläger indhentede ham paa Trappen, kaldte med en blød Stemme: „Kaalund!“ og vilde gøre det godt igen, men fra den Dag kom der dog en vis Misstemning imellem dem, som aldrig rent forsvandt. Kaalund gik op til Brøndsted og fortalte, hvilken Behandling Oehl. havde budt ham. Den lille, runde Mand lo, saa det klukkede i ham, og spurgte Kaa-

lund, hvor tidt han troede, at *han* havde været oppe at nappes med den varmlodige Oehlenschläger.

Kaalund nærrede iøvrigt halvt om halvt nogen Uvilje mod Heiberg, fordi denne — som han skriver i et Brev — gennem Thiele havde sendt ham en Hilsen og Tak for „Valkyrien“, skønt Kaalund, hvad Thiele bebrejdede ham, ikke en Gang havde foræret Heiberg Bogen. Hans opmuntrende Dom, skriver Kaalund, var nemlig farlig paa den Tid, „da det tomme Verskunstleri og den hule Affektation var i Færd med at faa Tag i mig“. I det samme Brev fortæller Kaalund følgende: „Da jeg paa den Tid en Dag besøgte Oehlenschläger og bl. a. spurgte ham, hvad han syntes om „En Sjæl efter Døden“, svarede han: „Aa ja, det er ret aandrigt og pikant. Forstand har han [her pikkede Oehl. sig paa sin egen høje Pande] og megen Smag, men Fantasiens og Følelsens mægtige Vinger, der dog egentlig er dem, der gør Digteren til Digter, skorter det ham paa.“

Bekendtskabet med Brødrene Sophus og Frederik Schack, Sønner af Generalprokurør S., havde stor Betydning for Kaalund i disse Aar. De var begge Officerer, Mennesker med stort Lune og energiske Karakterer. Frederik, der senere blev Adjutant hos Schleppegrell, havde en forholdsvis stor Lejlighed i Kasernen paa Kristianshavn. Baade Sophus og Kaalund boede lange Tider ad Gangen hos ham, og Kaalund blev fuldstændig regnet med til 8de Bataillon, skrev Viser til dens

Fester o. s. fr. Kaalund satte selv Pris paa den Chevalereskhed, han vandt under Omgangen med disse Officerer.

Allerede paa Kasernen hos Schack skrev Kaalund *Fablerne* til *Lundbye*, et af de Arbejder, der længst vil bære hans Navn ned igennem Tiderne. Lundbye tegnede *efter* Kaalunds Digte; kun et Par Billeder, som f. Ex. Lænkegrisen, forelaa allerede i Lundbyes Skizzebog.

En lille saakaldet „*Humoristisk Pjece*“, om hvis Tilværelse næppe ret mange har nogen Anelse, er ogsaa fra 1844. Jeg ejer et Exemplar, hvori Kaalund selv har rettet et og andet, hvis et Par Brudstykker af den en Gang skal optrykkes. Pjecen bar oprindelig et latinsk Pseudonym, men da der ikke var gjort Anmeldelse om den til Reiersen, var Kaalund nær blevet idømt en høj Mulkt. Reiersen gav den saa Forfattermærket *Benjamin Sahl*. Den indeholder dels en Række satiriske „Betragtninger over Nutiden“, der nærmest kan sammenstilles med Digtet „Vor Tid“ — et Digt, som Kaalund selv altid satte særlig Pris paa og mente, at det endnu kunde passe paa vore Dage — samt nogle rimede „Smaating“, af hvis Epigrammer et Par er gaaet over i „Et Foraar“. Pjecens syvende Afsnit om Balletten er det vigtigste. Oehlschläger var glad ved den lille Bog — der var bl. a. Løjer med den Heibergske-Hegelske Tredeling — og andre Venner opfordrede ogsaa ivrigt Kaalund til at dyrke sit satiriske Talent.

IV

ABLER OG BLANDEDE DIGTE“ aabnede en ny Omgangskreds for Kaalund. *I. P. Grüne*, der allerede tidligere var kommet ham venlig i Møde, viste ham overhovedet megen Godhed som ung. Han forsynede ham flittig med Bøger, navnlig den franske *Revolutions Historie*, *Grækernes Frihedskamp* o s. fr. Naar Kaalund mærkede, at Grüne bearbejdede ham med Hensigt, strittede han dog imod. En Aften gik de sammen paa Gaden. Grüne hakkede paa Kaalunds aristokratiske Fornemmelser og pegede paa nogle forbirullende natlige Vogne: „Dem skal vi bruge som Barrikader og slaa vore Modstandere Indholdet i Øjnene. Sligt kan Æstetikkerne mindst modstaa.“ — En anden Gang hævdede han overfor Kaalund, at intet var saa stærkt som det profane. „Tænk Dem Napoleon i hele sit historiske Kostume holde sit Indtog i en By og saa faa en Natpotte over Hovedet. Det vilde være værre end et tabt Slag.“ Ogsaa efter at Grüne var bleven reaktionær, traf Kaalund ham en Dag. I Begyndelsen var Grüne blød og elskværdig, men

tilsidst rev det ud imellem dem. Kaalund viste ham, at det var Hadet og kun Hadet — som bliver saa bittert under vore smaa Forhold — der havde drevet ham over i den modsatte Lejr.

Kaalunds indflydelsesrige Velyndere saa' naturligvis noget skævt til denne Omgang med Mænd af Oppositionens Rækker, og en Dag, da han besøgte Grev *Adam Vilh. Moltke*, hvem han havde tilegnet „Valkyrien Gøndul“, talte den gamle fine Adelsmand venligt men advarende om Ungdommens Radikalisme og mindede ham om nogle Linjer i en af Edv. Storms Fabler („Pris-Spørgsmaalet“):

at Sandhed føder Had,
og at dens Talsmænd faa kun lidet Mad.

Den velmente Advarsel frugtede imidlertid ikke. Kaalunds Natur maatte føre ham over i de frisedede Kredse, og skønt han altid stræbte at bevare sin personlige Uafhængighed af alt og alle, blev han dog nu nøjere knyttet til den Kreds af politiske og literære Løsgængere, der ikke mindst giver Fyrerne sit karakteristiske og tiltrækkende Præg. Det var P. L. Møllers Anmeldelse af „Fabler og blandede Digte“ (i Georg Carstensen's „Dansk Album for Lit. og Kunst“. Nr. 6, f. 6. Februar 1845, optrykt i „Kritiske Skizzer“ II.), der drog Kaalund over til de andre „frie Fugle“. P. L. Møller underer sig over, at han ikke paa et eneste Sted har truffet et eneste Menneske, der kendte Kaalunds

Digte, og beklager, at Tilfældet ikke en Gang har ladet nogen faa Bogen til Laans eller til Foræring, „thi at de alle skulde være saa aandelig og hjertelig sløve, saa dorske paa Sjæl og Forstand, saa blottede for al poetisk Sans, at de ved Læsningen ikke havde fornummet Vingeslaget af en ungdommelig Genius og Duften af en Lyrik, der har virkelig Saft og Liv, og ej er nogen Tøj- eller Fjerblomst — det vilde jo være næsten fædrelandsforæderisk at antage.“ Han roser dernæst i de varmeste Ord de enkelte Digte, paapeger, hvorledes „Sproget bøjer sig villigt, musikalsk og fuldtonende i Sangens Rhythmer“, og siger derpaa træffende: „Den Grundstemning, som hyppigst fremtræder, er en trohjærtig og frisk Sjæls Harme over Tidens Smaalighed og Gammelklogskab, dens Mathed, Mangel paa Livskraft og Friskhed til at glædes ved simple og sunde Nydelser; derfor føler Digteren sig stedse tvungen, med sin varme Livslyst at flygte ud til Naturen, den store Moder, Livets, Poesiens og Foryngelsens Kilde.“ Det er tilstrækkeligt at minde om, at „Fabler og blandede Digte“ indeholder Hovedstammen af det senere saa berømte „Et Foraar“, for at alle nu vil underskrive Møllers Dom om denne „vaarlige Luftning af et aabent Gemyt“, men Møller ender selv sin Anmeldelse med en Bemærkning om, at hans „lærde Venner“ uden Tvivl vil tale fornemt om hans Artikel. Dog, siger han, skal dette ikke genere ham det mindste. Han har hvert Øjeblik følt Lyst til at kunne gribe Digte-

rens Haand og trykke den ret trofast. „Nu, da jeg slet ikke kender ham, og altsaa ikke engang kan takke ham med et virkeligt Haandtryk, maa jeg nøjes med at sende ham et skriftligt.“

Det er en Selvfølge, at Kaalund strax modtog den saa venlig fremrakte Haand.

Bekendtskabet med *P. L. Møller* førte hurtig til Omgang med dennes Vennekreds, hvis man da ellers tør sige, at dette skarpe Hoved og sjældne kritiske Talent stod i egenligt Venskabsforhold til nogen. Saa kærlig og øm han kunde være i et literært Forhold, saa forelsket han næsten undertiden gjør Indtryk af at have været i et Digterværk, f. Ex. i *Oehenschlägers* Poesi, saa overlegen og retfærdig han kunde se paa de personlige Skrøbeligheder, der tidt øvede deres Indflydelse paa den officielle Kritik, lige saa ujævnt og lidenskabeligt synes Mennesket i ham at have været. Det var en Natur, der baade tiltrak og frastødte. *Goldschmidts* „Livserindringer“ vidner derom, og Kaalunds mange Fortællinger om ham og hans Færd i den fælles Omgangskreds bekræftede det samme. Til denne Kreds hørte foruden *M. Goldschmidt* baade *Poul Chievitz* og *Kr. Arentzen*, samt flere jævnaldrende i borgerlige Livsstillinger. Kaalund har en Gang i et Brev til mig kortelig skildret Kredsen paa følgende Maade: „Alle gik vi vor egen skæve Gang og til Dels hver for sig beskrivende sin egen Bane udenfor alt, hvad der den Gang var Parti- og Modevæsen. Bindemidlet imellem os, der af Na-

turen var saa højst forskelligt anlagte, var egenlig kun vor fælles Uvilje mod alt, hvad der smagte af Koteri og aandeligt Lavsvæsen; kun Dreier, som jeg slet ikke kendte, og Varberg, Arentzen samt nogle andre, hvis Navne jeg har glemt, klumpede sig en kort Tid sammen i et Fostbroderskab.“ Jeg har brugt disse Ord i Indledningen til mine literære Skizzer fra Fyrerne, og paavist, hvorledes nogle af Kredsen — og ikke mindst Kaalund — som Idealister anlagde en stor Maalestok paa Tiden og dens Børn, der ikke altid smagte dem af „Livets Væld“; se netop det ovenfor nævnte Digt „Vor Tid“. Midt i deres glade og lystige Ungdomslag stilede de højt, men deres senere Livshændelser kom til at bære mange Spor af, at de hverken hørte til de praktiske Politikere eller til de sociale Kredse, der efter 1848 bragte deres paa det tørre i det officielle Samfund. Et Par Smaatræk her til Supplering af, hvad der anden Steds — fornemmelig i Goldschmidts Erindringer — er fortalt om disse Løsgængere, og som særlig vedrører Kaalunds Liv.

Poul Chievitz' i mange Henseender fortræffelige Komedie „Venskab og Kærlighed“ fra 1847 var bleven udpebet, og Kaalund foreslog ham nu en Dag til Forandring at skrive noget modsat; ikke en ung Mand, der var glad over at slippe fra sin Forlovede, men én, der i Grunden var brav, men paa hvem hans lystige Fortid stormede ind, da han var blevet forlovet. Chievitz bad Kaalund hjælpe

sig, og K. udkastede nu Planen til den Vaudeville-Komedie, der senere døbtes „En Fortid“; Kaalund havde kaldt den „De fine og de flotte“. Efter at Stykket i Fællesskab var gjort færdigt, gik Kaalund med det til Heiberg, der, som ovenfor omtalt, satte Pris paa den spekulative „Valkyrien Gøndul“ og nu ogsaa fandt Vennernes Komedie meget morsom, men for raa, hvorfor han raadede til en Omarbejdelse. Kaalund fortalte en Scene. En af Personerne (de Busch?) taler med en Dame. Hun spørger, om han har hørt Filomele i Charlottenlund. — „Nej, hun er ikke i Teltene i Aar; men kender De Doris Meyer?“ — „Hvad er det for en Fugl?“ spørger Damen. — „Det er en Trækfugl,“ o. s. fr. Krigen kom imidlertid imellem, og en Dag flere Aar efter, da Kaalund var Huslærer paa Landet, læste han i Bladene Kritiken over „En Fortid“*), som Chievitz nu havde fuldendt sammen med Adolph Recke og (1852) faaet antaget i Kasino. Kaalund satte Chievitz Stævne, tog ind til Byen, men Ch. kom ikke, og siden saas de aldrig. En Kopi af et langt Brev til Chievitz om dette deres gamle „poetiske Fællesbo“, skrevet paa Nordskovgaard ved Hammermøllen pr. Helsingør findes imellem Kaalunds efterladte Papirer. Bevarede Breve fra Chievitz til Kaalund omtaler ligeledes „vor Komedie“ og Udsig-

*) Erik Bøgh husker i en Feuilleton i „Folkets Avis“ f. 19. Decbr. 1875 fejl, naar han fortæller, at han var i Kasino med Kaalund for at se „En Fortid“.

terne til at faa den opført. „Hvis der var en Rolle, Mantzius kunde faa“ — hedder det i et Brev fra Oktober 1848 — „vilde det vist være rigtigt at give ham den, for derved at erhverve sig den Hostrupske Klikes Venskab.“ Chievitz foreslaar en halv Snes forskellige Titler til Stykket. — I „Nord og Syd“ skrev Goldschmidt i Anledning af Chievitz' Død en lille Skizze om ham. Det hedder ogsaa dér bl. a. i en Anm.: „En Fortid blev begyndt i Kompagni med en anden, ung, mest lyrisk begavet Digter. Fra denne Samarbejden hidrører sandsynligvis et vist romantisk Anstrøg, som findes i dette Stykke.“

Det er oftere udtalt, hvilken dragende Magt „Korsaren“ havde paa alle de unge Løsgængere, og dette Blad er jo ogsaa en af Fyrrernes mærkeligste literære Fremtoninger. Fra først af havde „Korsaren“ imidlertid paa ingen Maade stillet sig venlig overfor Kaalunds Produktion. Kaalund havde i Begyndelsen lidt for ivrig taget til Orde i Anledning af Begivenheder i Kongehuset, til at det kunde falde i den republikanske Fribytters Smag, og da Kaalund en Gang i 1841 havde besunget Prins Frederiks Ægteskab med den Neustrelitzske Prinsesse, bragte „Korsaren“ (Nr. 37 10. Juli 1841) en Artikel om „Literatur“, som var ret fornøjelig. Den lyder saaledes:

Kaalund. — Iblandt dem, der have følt sig kaldede til at besyngne Formælingen, er ogsaa Hr. Kaalund.

Aarsagen, hvorfor han har gjort det, er, efter hans egen Tilstaaelse, ingen anden end den — at han ikke har kunnet lade det være. Naar Fyrster krones, og naar Fyrster dø, og naar en Fyrstebnud betræder vor Strandbred, da maa han synge, siger han, om det saa skulde ud af hans Sideben. Men Hr. Kaalund ved tilige ret godt, hvad hans Sang er værd, og for at alle andre ogsaa skulle vide det, beretter han i Slutningen af Digtet, at Hjarne Skjald fik en Kongekrone for sin Sang. Men han vil dog ikke selv være fuldt saa begærlig. Han erklærer sig villig til at give Afkald paa Kronen, naar Kronprinsen og Kronprinsessen kun ville lytte til hans Kvad. Det kan man kalde Resignation. Det er derfor at haabe, at Danmarks retmæssige Tronarving bringer et lignende Offer og finder sig i at læse det bemeldte Digt (der rigtignok fylder noget over to Spalter i „Søndagen“), for saaledes i en Snub at skaffe sig denne nye Prætendent til Danmarks Krone fra Halsen. (For Resten tilstaa vi, at Overskriften „Literatur“ over disse to Artikler [der havde ogsaa staaet et Par Ord om G. Carstensen] deriverer sig fra deres Genstande ligesom *lucus a non lucendo*).

Over den Slags Spøg bar Kaalund imidlertid aldrig Nag til nogen, og da Brosbøll, der selv skrev i „Korsaren“, en Dag sagde, at Goldschmidt gjerne vilde se ham, gik Kaalund derop. Goldschmidt spurgte ham strax, hvad han syntes om „Korsaren“, og Kaalund fandt — ligesom P. L. Møller i „Arena“ — at der gik en Understrøm af Poesi igjennem Bladets Artikler. — Da Goldschmidt imidlertid i Oktbr. 1846 opgav „Kor-

saren“ og rejste udenlands, blev Bekendtskabet imellem Goldschmidt og Kaalund først mere fortroligt, efter at G. var vendt hjem igen og i December 1847 havde begyndt „Nord og Syd“. Saa lidet som Goldschmidt i sine Erindringer dvæler ved Kaalund, saa opfyldt var denne af deres Samliv i disse bevægede Aar. Han mente, skønt han selv efter den hidsige Produktion i de første 4—5 Aar af Fyrrerne nu var bleven mærkelig tavs — i „Nord og Syd“ offentliggjorde han saaledes kun sin Oversættelse af de serbiske Sange og et af sine Tidsdigte — at han i Omgang med en Ven besad han en særlig Evne som aandelig Jordemoder og Fødselshjælper. En Dagens og Øjeblikkets Mand som Goldschmidt, der som Journalist og Politiker bestandig var ude paa høj Sø, stod let i Fare for at tabe Grundakkorden, men brugte da ofte med Held Kaalund som Stemmegaffel, for at finde den igen. Kaalund tillagde sig nogen Fortjeneste af at have faaet Goldschmidt, der kom stærkt revolutionært paavirket hjem fra Udlandet, til at stille sig udenfor eller over Partierne. Jo større Betydning han indrømmede Goldschmidt som „Uroen“ i et Samfund, des mere trængte denne aktive og lidenskabelige Natur til den Modvægt, som Kaalunds Lyst til at være komtemplativ Tilskuer og Ræsonnør kunde yde. I en Artikel som „Nord og Syd“s fra 1849 om „Revolutionen og Reaktionen“ kunde Kaalund fuldt ud sympathisere med Goldschmidt.

Ogsaa den 11. Marts 1848 fulgte Kaalund Goldschmidt ud til Kasino, hvor G. som bekendt vovede sig ene frem mod hele den herskende Opinion og raadende Strøm. Løsgængerne og Grünes Parti tav iøvrigt derude, men Meningsfællerne stod samlede.

Saa vidt Kaalunds ofte nok udtalte Opfattelse af sit Forhold til Goldschmidt. Hans efterladte Papi-rer kommer, tidt i endnu bestemtere og skarpere Udtryk, atter og atter tilbage hertil. Da imidlertid denne min Skildring af Kaalund i sin oprindelige Skikkelse havde været trykt i „Morgenbladet“ i Foraaret 1885, modtog jeg følgende Brev fra M. Goldschmidt, der gaar ud fra den i de samme Dage udstedte Opfordring til at sætte et Mindesmærke paa den nys afdøde Digers Grav:

Kære Hr. *Borchsenius!*

Det er for mig en kær Pligt at efterkomme Opfor-dringen til at være med i Komiteen for et Mindes-mærke paa *Kaalunds* Grav. Jeg kalder det en kær Pligt; thi han har i flere Maader hos mig efterladt et godt Indtryk af sin Personlighed, ligesom jeg tillige-med det danske Publikum i Almindelighed skylder ham ærlig Tak for saa meget skønt i hans Digtning. Jeg skrev jo ogsaa strax, paa Anmodning, selve Udkastet til en Indbydelse fra Komiteen. Men senere er der ved Dem, i „Morgenbladet“, fremkommet nogle Erindringer, hvis Nøjagtighed jeg ikke med tavs Underskrift under Indbydelsen vil have Udseende af at stadfæste for mit Vedkommende, og medens jeg er lige rede og

villig til at anerkende Kaalund, maa jeg ønske, at lidt i hine Erindringer bliver set fra det Standpunkt, som jeg nogenlunde kan paavise at være det rigtige.

Om jeg har kendt Kaalund før 1848, husker jeg ikke, og det maa i alt Fald have været meget flygtig. Vort egenlige Bekendtskab begyndte i Foraaret 1848 — et halvt Aars Tid efter min Hjemkomst fra Udlandet og Paabegyndelsen af „Nord og Syd“ — og blev foranlediget ved, at hans Moder havde gjort Bekendtskab med min Moder og udtalt Ønske om, at jeg vilde tage mig lidt af hendes Søn og „faa ham til at bestille noget“. Det var altsaa i den Periode af hans Liv, hvori han, som han selv har erkendt, var lad eller sløj. Han kom da, og jeg opfordrede ham til at hjælpe mig ved „Nord og Syd“, eftersom jeg godt kunde optage Digte. Han tog med Tak imod Tilbudet, men tilføjede, at han ikke var rask, han fik ved ringeste Anstrængelse Smerter i Hovedet, følte sig i det hele ikke som en produktiv Natur, og undrede sig over, at jeg Dag ud, Dag ind kunde „gaa i Tøjet“. Alligevel leverede han mig efter nogen Tids Forløb Digtet „Til de gamle“, der skulde høre til „en Cyklus af Tidsdigte“, og som blev trykt i „Nord og Syd“ i August 1848. Det havde anstrængt ham, sagde han, og han vilde helst føre Aandsliv i Samtale, og var da ofte meget livlig og fyldt af Interesser. At han med eller trods sin ejendommelige Pathos kunde være meget elskværdig og tiltale ved noget frejdigt og varmt, har bevaret sig hos mig fra disse Ungdomsdage.

En Dag, da han efter lang Udeblivelse kom igen, og jeg spøgende bebrejdede ham, at han havde svigtet, sagde han i synlig Sindsbevægelse: Jeg vil sige Dem

oprigtig, Goldschmidt, at jeg ikke saadan kan omgaas Dem; De tager mine Ideer. — Jeg spurgte, naar og hvor der var Spor deraf. Han svarede: Ikke i det enkelte, men i det almindelige. — Da han havde faaet Luft for sin Stemning, blev han igen godmodig, og Samtalen endtes uden Brud; men den frie, fortrolige, hjærtelige Omgang kunde selvfølgelig ikke komme igen. Inden vi ganske gled fra hinanden, leverede han til „Nord og Syd“, 1850, nogle serbiske Folkesange efter en tysk Text, som jeg havde laant ham.

Nu lyder det jo ved Dem i „Morgenbladet“ som et Ekko fra hin Aften: at jeg har tilegnet mig Kaalundske Ideer; men nu fremstilles det paa to Maader, idet han dels var mig en „aandelig Jordemoder“, der hjalp mig til at faa mine Tanker frem, dels ledede mig, „der kom stærkt revolutionært paavirket hjem fra Udlandet“, paa rette Spor, til et Standpunkt udenfor Partierne. Det første lader jeg staa ved sit Værd, det andet er mig ubegribeligt. Jeg kom i Oktober 1847 hjem med Udkast til „Nord og Syd“s Program — hvori den „reformerende“ Retning saa bestemt er fremhævet i Mod-sætning til den „revolutionære“ — og jeg lod det trykke i Novbr., uden at have raadført mig med nogen derom. Det svarede nøjagtig, men i Alvor, til den *juste-milieu*-Tanke, der i „Korsaren“ var fremtraadt mere spøgefuldt. Om jeg end véd med fuld Sikkerhed, at mit nærmere Bekendtskab med Kaalund ikke den Gang var begyndt, saa lægger jeg dog ikke engang Hovedvægten paa denne Tidsbestemmelse, hvor betydende den end er, men snarere paa den indre, personlige Sammenhæng, en Tilknytning til et Anker i Bunden — hvad naturligtvis ikke udelukker, at en ung Mand

i Samtale med unge adskillige Gange i 1848 har „gynget paa Begivenhedernes stærke Strøm“.

Siden jeg nu en Gang er ved Deres Skildring, kan jeg berøre lidt endnu.

Der synes at ligge en lille, venlig Bebrejdelse til mig i den Ytring, at jeg i mine „Erindringer“ ikke har dvælet ved Kaalund, medens han var saa stærkt beskæftiget med mig. Men lad os for at se Sagen rigtig tage et Exempel fra „den livlige Tid“. Naar man læser Deres Fremstilling, skulde man tro, at der før eller ved Kasinomødet d. 11. Marts 1848 var en Slags Organisation, en Aftale mellem „samlede Meningsfæller“, og at Kaalund trofast fulgte mig, medens de andre lod mig i Stikken overfor den herskende Stemning og Strøm. Deraf er for mig ikke det ringeste virkeligt. Jeg har kun Anledning til at mindes og kan kun mindes, at jeg var ene, og at jeg tilfældigvis kom til at staa tæt ved Bataillonskirurg Lorck. Da Tscherning fra Talerstolen sagde, at vi vel alle var enige om, at Slesvig ikke skulde spørges, men tvinges, og jeg raabte Nej, raabte Lorck: Her er én, der siger Nej; en Gade dannede sig foran mig, og jeg kom op paa Talerstolen. Der var vel Anledning for Kaalund til senere at mindes mig den Aften, men ikke for mig til at mindes ham.

Den 9. Maj 1885.

Venskabeligst

M. Goldschmidt.

Idet jeg altsaa hermed ogsaa har gengivet den anden Parts Syn paa Forholdet, skal jeg kun tilføje, at med Hensyn til Sammenhængen eller „Organisationen“ imellem Løsgængerne i Fyrreerne

har jeg jo ovenfor udtrykkelig anført Kaalunds egne Ord om, at de, trods den fælles Uvilje mod Akademikerne, iøvrigt hver gik sine Veje.

Men, som ogsaa ovenfor berørt, saavel i Breve som i Samtaler kom i disse Aar Kaalund atter og atter tilbage til sit Forhold til Goldschmidt. Han kunde bruge saa stærke Udtryk som at Goldschmidt — se dennes Breve fra Norge i „Nord og Syd“ — havde været Huldren, der sugede Blodet, Sjælen og Livet ud af ham, og under et længere Sygeleje paa Kommunehospitalet i Sommeren 1876 gentog Kaalund flere Gange, at Tankerne paa Goldschmidt ligefrem havde voldet ham natligt Mareridt. Jeg mindes særlig en Dag, da han atter blussede op og paa ny fremstillede hele sit Syn paa Samværet med Goldschmidt, aldeles overensstemmende med hvad han ofte tidligere havde fortalt mig. Det blev en lang Samtale, og han blev først rolig, da jeg forsikrede ham om, at jeg, hvad enten han levede eller døde, altid skulde være hans trofaste Talsmand. Det var ikke mindst mine Skildringer fra Fyrrerne, der oprindeligt fremkom i Ugebladet „Nær og Fjært“, som Kaalund gik ud fra og omhandlede baade mundtlig og skriftlig med mig. Han indrømmede, at Goldschmidt stadig opfordrede ham til selv at skrive, men da han ikke gjorde dette, greb Goldschmidt „med Jødeflfighed“ hans Ideer og gjorde dem til sine. En lang Tid kunde Goldschmidt ikke undvære hans Selskab og sendte Bud efter ham, saa snart han blot

en Dag havde været borte fra ham. Kaalund mindede en Gang Goldschmidt om en Drøm, han havde fortalt ham, hvorledes han drømte, at han spaserede paa Lange Linje og at alle Folk beundrende saa' efter ham. Der stod en Rosenduft omkring ham, idet en Rosenbusk var skudt ud fra hans Hæl. Goldschmidt gik til Dr. Hjaltelin i Klampenborg, og Lægen saa' paa Hælen og sagde, at den var bulden Sygdommen sad ikke dør, men i Hjærtet. Goldschmidt benægtede imidlertid, at han nogen Sinde havde drømt sligt eller fortalt Kaalund det, men Kaalund lagde paa sin pathetiske Maade Haanden paa Hjærtet og svor, at hvert Ord var sandt. I et Brev fra Novbr. 1876 skriver han derfor ogsaa, at han er meget spændt paa at læse Goldschmidts Erindringer. „Jeg vil vistnok“ — hedder det — „faa et Rap deri. I saa Tilfælde vil jeg maaske blive ægget, om ikke nødsaget til ogsaa at skrive mine Erindringer.“ I Samtaler udtalte han ligeledes ofte Ønsket om at blive rask og arbejdsdygtig nok til at nedskrive hele sit Forhold til Goldschmidt og udgive det, medens han endnu med sin Person kunde staa til Ansvar for Sandheden og Ansigt til Ansigt med Goldschmidt forfægte sin Opfattelse.

Endelig hedder det i et Brev af 15. Jan. 1879 om min Skildring af Goldschmidt bl. a.: „Mit Syn paa M. Goldschmidt er ved dig bleven meget mildere, end det tidligere har været. Ogsaa du betragtede ham jo fra dit selvstændige Standpunkt endnu

for et Aar eller et Par siden med Mistro. Det gør dit Hoved og Hjærte Ære, at du har kastet al For-dom mod ham bort og nærmest ladet selve Kendsgærningerne tale. Ogsaa *han* fortjente en Oprejsning; men har du dog ikke fremstillet ham i et altfor straalende Lys? Har P. L. Møller, F. Dreier, jeg og mange flere med os haft en hel Uret i, at Modsætningerne i hans Natur, parrede med List og Forfængelighed, har gjort det, mildest talt, meget vanskeligt at faa fuld Tillid til ham?" — Hvor meget jeg end holdt af Kaalund, og hvor stor en Pris jeg end satte paa hans Domme over baade Mennesker og Forhold, maatte jeg selvfølgelig dog forsvare min — ogsaa paa personlig Omgang grundede — Opfattelse af Goldschmidt og, ligesom denne selv i ovenstaaende Brev, fremhæve hans Arbejdsudfoldelse, politiske Skarpsyn og hele fremragende Stilling i vort Aandsliv. Forskellige Anskuelser og Meningsuoverensstemmelser gjorde imidlertid hverken ved denne eller anden Lejlighed noget som helst Skaar i Kaalunds Følelser overfor en yngre Ven.

Fra Hippodrommøderne og Livet i Haandværkerdannelsesforeningen, saavel i Martsdagene som før og siden, havde Kaalund ogsaa meget at fortælle. Det er karakteristisk for hans og hans Omgangsfællers Stemning i disse Aar, at han huskede, hvorledes han en Gang ved et Juletræ i den sidste Forening lavede en Devise med en Blære til Ploug

Akademikerne og Løsgængerne førte baade den store og den lille Krig med hinanden. — Private Breve fra Slutningen af Fyrerne indeholder mange Vidnesbyrd om denne Stemning, ligesom i det hele flere, mer eller mindre karakteristiske Tidstræk. I et Brev af 24. Juli 1848 kommer Kaalund saaledes ind paa de politiske Forhold. Han ønsker, det maa komme til Kamp paa ny, fordi en saadan „vistnok vilde bringe os et heldigere Resultat, end den kummerlige Vaabenstilstand, som vort Ministerium synes at være saa gridsk efter“. „Ministeriet“ — fortsætter han — „er langtfra saa beundret som før, tværtimod har man indset, at der kan siges alle Haande om dets Dygtighed og Energi. Lehmann betragter man som en exalteret Fusentast, og man gider næppe se til den Side, hvor han gaar. Goldschmidts „Nord og Syd“ vinder i samme Grad Beundrere, som „Fædrelandet“ ved sine jammerlige Floskler hjemfalder til Ringeagt. Imidlertid holder man sammen, som man kan, og siger: „Ja, ja, alt kan endnu blive godt; lad os ikke fordømme Ministeriet, førend vi se Resultatet;“ men man har dog en almindelig Fornemmelse af, at der har været noget forkert og uklart ved den berømte Sætning i Kasino-Programmet: Danmark til Ejderen! Goldschmidt har maaske Ret, siger man, men, vi vil dog først se Resultatet. Gid dette maa blive retfærdigt, saa bliver det vel ogsaa lykkeligt og det, selv om det ikke stemmer overens

med de Ultrationales fixe Idé: Danmark til Ejderen.“ — I et andet Brev skriver Kaalund til sin Broder, at han har drukket hans Skaal i Champagne til 8 Rdlr. (1) en Flaske; „det var Kandidat Goldschmidt, som spenderede denne paa mig, fordi jeg havde givet ham et godt Raad“. — Et Brev fra Goldschmidt, Septbr. 1848, indeholder ogsaa en Opfordring til Kaalund om at rejse med en kort Tur til Paris eller Frankfurt, eller tage sig lidt af Goldschmidts literære Affærer saa længe. — I Forbigaaende kan der ogsaa med Hensyn til Goldschmidt mindes om, hvorledes Kaalund senere godt genkendte sit Portræt i et Par af Goldschmidts Fortællinger, f. Ex. Æsthetikeren i „Ravnen“, der bliver Praktikus, eller den smukke Silhouet i Slutningen af „Breve fra Koleratiden“ (S. 113 ff.).

Literær Produktion havde der altsaa i disse Aar kun været liden Tale om. Fra 1845—47 havde Kaalund sammen med J. C. Gerson udgivet „Maanedsskrift for Børn“, der betalte sig ret godt. Kaalund mindedes, hvorledes Schaldemose, hvem han en Gang havde truffet hos Blok Tøxen, senere i „Prikkeltoerne“ eller en anden Paskvil omtalte hans Andel i Maanedsskriftet saaledes, at „Gerson lavede Barnemaden, medens Kaalund strøede Kanel paa“. Kaalund frabad sig imidlertid at blive rost af Schaldemose og i hans Blad.

Af betydeligt Værd var Kaalunds Digt „Til Kong Frederik VII ved hans Tronbestigelse“ (se Sibberns Omtale deraf, „Fra Fyrreerne“ I., S. 317—

319)*) og de „*Tre Tidsdigte*“ fra samme Aar, 1848. Som Kaalund her, skønt selv ung og med sit eget Blod i Striden, søgte at dømme retfærdigt mellem „de gamle“ og „de unge“, samt mægle dem imellem, har vi allerede fuldt udviklet den humane og højsindede Aand, den hjærtensgode og elskelige Personlighed, der en Menneskealder senere atter tog til Mæle, da gammelt og ungt paa ny tørnede sammen herhjemme, og hvis inderligste Ønske det var, naar han paa sin Vis kastede sig imod den ny Skole, at denne en Gang selv skulde anerkende, hvorledes han med Sibbern kunde sige: „Jeg fremmer, idet jeg hemmer.“ Vi skal nedenfor komme tilbage til, at han i Virkeligheden selv saâ saaledes paa sin Optræden, i 1878—80 ikke mindre end i 1848.

*) I en Anbefaling fra Februar 1850 siger Sibbern bl. a. ogsaa: „Det er mig en særdeles Fornøjelse at have Lejlighed til at bevidne, at jeg sætter megen Pris paa Hr. Kaalund som lyrisk Digter, idet jeg i Særdeleshed mindes hans Kvad til Frederik VII i Førstningen af Aaret 1848.“

V

RIGEN havde ogsaa splittet Løsgænger-
nes Kreds. P. L. Møller havde alt
forinden forladt Danmark, for ikke
senere at vende tilbage. Chievitz var ble-
ven Intendant. Brosbøll gik først med i Garden,
men fulgte snart Chievitz' Exempel. 1847 havde
Kaalund igjen været meget syg, og da han endnu
i 1848 var svag og skrøbelig, vilde han ikke pro-
stituere sig ved at melde sig som frivillig. 1849 var
han derimod først som Trænkommantør og senere
som Intendant med paa Ryes Tilbagetog i Jylland
— bevarede Breve til Hjemmet skildrer levende en
saadan bevægelig Hærs „Kæmpespisekammer“ og
alle Vanskelighederne ved at holde det i god Or-
den. Det sidste Krigsaar var han ansat som Ambu-
lanceforvalter og opholdt sig i den Egenskab for-
nemmelig i Kolding.

Da Freden var sluttet, stod han paa ny brødløs,
og Halvtredserne gik under en haard Kamp for det
rent borgerlige Udkomme. Hvorledes Nøden end-
ogsaa nu og da i denne Tid ligefrem har banket paa
hans — som paa saa mange andre gamle danske

Digteres — Dør, kan følgende smukke Brev fra I. L. Heiberg til *E. Collin* bedst bekræfte:

Efterat have modtaget Hr. Justitsraadens ærede Skrivelse, har jeg talt med Hr. Kaalund. En Stilling ved Theatret, der kunde passe sig for ham, eller som endog blot var vakant, véd jeg for Øjeblikket ikke at angive, og kunde derfor blot love ham, at jeg skulde have ham i Erindring, naar og i Fald der frembød sig en Lejlighed. Men da et saadant Løfte, hvis Opfyldelse beror paa saa usikre Omstændigheder, ikke kan hjælpe ham stort, og da jeg desuden af hans Ytringer, og endnu mere af Hr. Justitsraadens Brev, maatte formode, at der her allerede var en *øjeblikkelig* Nød at afhjælpe, saa foreslog jeg ham at lade i al Stilhed foretage en lille Indsamling hos Personer, der maatte have Vilje og Evne til at bidrage, og Delikatesse nok til at tie dermed, hvilket jeg mente, bedst kunde ske, naar De, Hr. Justitsraad, der allerede har taget Dem af ham, stillede Dem i Spidsen derfor. Jeg gav ham strax foreløbigen et lille Bidrag af mig selv, men paa en Maade, der ikke kunde ydmyge eller krænke ham, og vist heller ikke har gjort det. Dersom Sagen kommer i Gang, vil jeg gjerne kontribuere noget mere, og kunde maaske ogsaa give Hr. Justitsraaden Anslag paa nogle andre Kontribuenter.

I Oktober 1849.

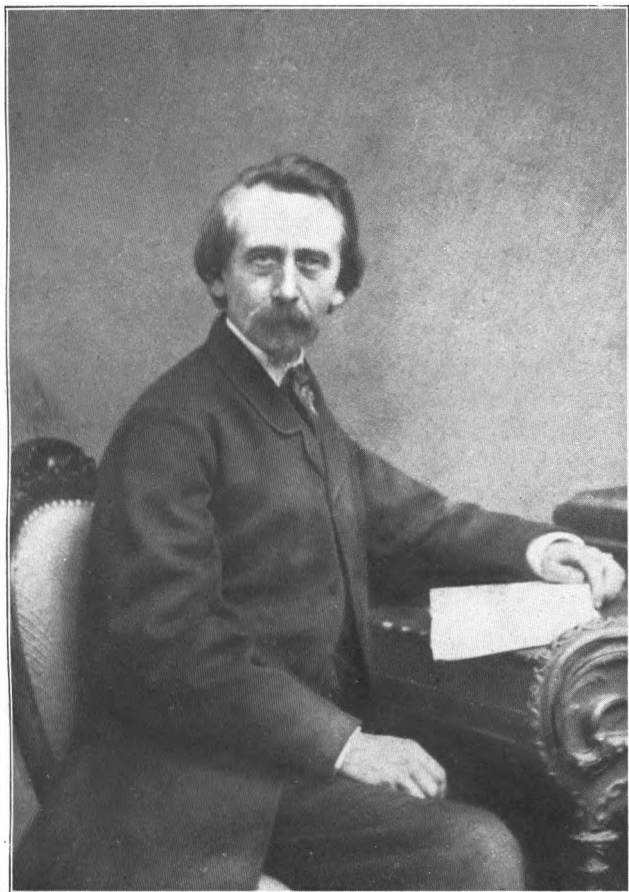
Deres ærbødigste

I. L. Heiberg.

S. T.

Hr. Justitsraad *E. Collin*,
Direktør for 2det Departement
under Finansministeriet.

Efter i tre Aar at have været Huslærer hos en Enke paa en Gaard, Nordskov, i Hellebæk ved Odinshøj, overdrog *E. Collin*, der — sin Slægts og sine egne Traditioner tro — allerede i flere Aar havde været Kaalund en trofast Ven og virksom Støtte, ham Bestyrelsen af et ham tilhørende Teglværk i Sletten ved Humlebæk. Fra 1853 til 1856 levede Kaalund paa Strandmosegaard imellem Mursten, Drænrør og Stentøj. Som Teglblænder blev han en ivrig Experimentator, og havde Udfaldet svaret til Planerne og Forhaabningerne, var der allerede den Gang sket et stort Opsving i Fajanceproduktionen herhjemme. Kaalund kom ogsaa i sine Fortællinger ofte tilbage til dette sit Liv ved Stranden. Han bevarede Fiskerne deroppe fra i venlig Erindring, og det var ogsaa her, hos Købmand Jensen i Sletten, at han lærte den unge Pige, Husets Datter, at kjende, der nogle Aar efter blev hans Hustru. Gennem Collin stiftede han Bekendtskab med *Fritz Jürgensen* og havde mange baade morsomme og triste Minder om deres Samliv i disse Aar. Fritz Jürgensen, en Neveu af „Islands Konge“, var Uhrmager af Profession og en genial Matematiker. Fra sin Fader arvede han Titlen „Generalinspektør for den offentlige Tidsmaaling“, en Benævnelse, der stod i den mest komiske Mod sætning til ham selv, der ikke havde det mindste Begreb om Tiden. „Generalen“, som han kaldtes for Nemheds Skyld, opholdt sig en Gang tre Fjerdingaar hos Kaalund paa Teglværket, og man kan

i P. Hansens Skildring af ham og hans Tegninger (se „Nær og Fjærn“, Decbr. 1878) finde et og andet om dette Ophold. En Dag foreslog han saaledes Kaalund, da han saâ, at denne ingen Aviser holdt, at de for indbyrdes Fornøjelses Skyld skulde udgive en Avis og vechselvis redigere den. Jürgensen begyndte selv, og i „Den flyvende Murstens“ første Nummer skildrede han, halvvejs angribende, Kaalund som Realist og lovpriste Fantasien som det eneste gode og lykkelige. Kaalund havde, efter Kritikerens Paastand, forladt Idealismens Sfære og var sunket ned i Realismens Sump. Det var ogsaa Fritz Jürgensen, der en Dag satte en Mursten op i Kaalunds Reol med Paaskrift: „H. V. Kaalunds samlede Værker“. — Teglværket blev imidlertid solgt, og Kaalund fungerede derpaa en kort Stund ved Statstelegrafen i Haderslev. I en Levnedsskizze af Kaalund (III. Tidende, Avg. 1866) skildrer P. Hansen, hvorledes den rolige Paapasselighed og kedsommelige Ensformighed, som Stillingen medførte, kun egnede sig daarlig for den ildfulde Natur. En Dag, melder Sagnet, da han havde Besøg af sin Musa paa Stationen, tog han saaledes i sin Ivrighed en lille, tilsyneladende ganske uskyldig Messingknop fra Bordet og puttede den i sin Vestelomme, hvilket havde den mærkelige Følge, at der fra alle Sider blev telegraferet til ham om en Afbrydelse paa Linjen. En tilstedeværende Ven gjorde ham imidlertid opmærksom paa, at da Telegrammerne om Afbrydelserne indløb til hans Station fra

begge Sider, maatte Afbrydelsen være her, og hjalp ham saaledes til at løse det indviklede Problem. Det er fra dette Ophold „i det halvtyske Land“, at det skønne Digt „*Til Hende*“ blev sendt til hans Fæstemø i Sletten:

Mens Vintersolen daler bag den rødme Sky,
min søde, lille Brud i det fjærne!
jeg sender dig min Hilsen fra den fremmede By,
en Hilsen med Aftenens Stjerne!

Digtet ender, som bekendt, med et Ønske om, at han ligesom Lærken, der synger for sin Mage, ogsaa som den havde „en Rede“. Ved C. N. Davids Hjælp blev han da endelig i 1860 i Stand til at sætte Bo, idet han blev udnævnt til Overlærer ved det ny *Vridsløse Cellefængsel*, en halv Mils Vej fra Glostrup, og den 6. Marts 1860 førte han sin Brud, *Cathinka Jensen*, til det lille Hus udenfor Fængslets Mure, der i de næste tyve Aar skulde blive hans alvors-, arbejds- og ansvarsfulde, men skønne og lykkelige Hjem.

Forinden havde han dog i 1858 samlet sin spredte Ungdomsdigtning i „*Et Foraar*“ og var pludselig bleven en navnkundig dansk Digter, en Lyriker, hvis Originalitet, hvis sjældne Natursans, hvis friske Humor og dybe Følelse alle nu stræbte at fremhæve med stedse voxende Anerkendelse.

Det var *Henrik Hertz*, der med sin Anmeldelse af „*Et Foraar*“ i „*Ugenlige Blade*“, Novbr. 1858, endelig lænkede den literære Lykke og den offi-

cielle Anerkendelse til Kaalunds Navn. Hvor varmt P. L. Møller end i 1845 havde talt om „Fabler og blandede Digte“, hvor sand og træffende hans Karakteristik af Kaalunds lyriske Originalitet end havde været, i den herskende Presse og blandt dens Ordførere havde hans Tale ingen Genklang fundet. I den snævrere Vennekreds og hos et Par af de ældre Digtere gjaldt Kaalund vel for en Mulighed, men da han nu selv tav, og først Sygdom og senere den haardnakkede Kamp for Brødet i lange Tider stækkede hans Vinger, gled han — som Digter — ligesom ud af den offentlige Bevidsthed, og „Et Foraar“ kom derfor som en fuldstændig Overraskelse for de allerfleste, som noget nyt og uanet. I et Brev til mig fra Decbr. 77 har Kaalund kastet et Tilbageblik paa disse Aar og selv fremhævet Grundene til sin lange Tavshed. Han havde saa ofte fortalt mig om sit Liv, at han kunde gaa lige til Sagen. „Ingen véd jo bedre end du“ — skriver han — „hvorledes jeg næsten under et helt Livs fortsatte Kamp for min ydre Tilværelse er blevet hidset igennem saadanne praktiske Opgaver, der har været Poesien og mine oprindelige Anlæg saa diametralt modsatte som muligt, Opgaver, der, som min sidste attenaarige (i Cellefængslet), har lagt fuldt Beslag paa min Virksomhed, idet denne sidste tillige i særlig Grad har været skikkaet til at tære baade paa mit Humør og min Livskraft. Jeg er endogsaa lidt stolt af, hvad jeg i saa Henseende har præsteret. Stærkere Folk end jeg er under samme

Forhold blevne dødtrætte paa Halvvejen. Jeg med mit nedbrudte Helbred holder vedblivende ud, og skønt jeg har trukket et dobbelt saa tungt Læs som andre, har jeg dog endnu kunnet give aandelige Livstegn. Hvorfor jeg efter 1845 holdt op med at digte, er let at forstaa. Tiden var den Gang en anden. Jeg, *der kun var Lyriker* og havde det Uheld at komme som en Efterslæt, skrev (hvad P. L. Møllers Udtalelser om mig kunne godtgjøre) for døve Øren. Selv Chievitz maatte for sin fortræffelige Roman „Fra Gaden“, der dog i det mindste kunde vente Afsætning til Lejebibliothekerne, tiltigge sig en Forlægger. Jeg fik næsten intet for mit Kram. Derfor, og fordi min Sundhed allerede tidligere havde lidt ved en Hjørnerystelse, tilbragte jeg tre Aar (1846—48) i Ørkesløshed, dels drivende med Chievitz, dels gaende op i M. Goldschmidts politisk-literære Virksomhed. Disse tre Aars Lediggang kan man bebrejde mig, men heller ikke mere. Jeg kunde ved min Skribentvirksomhed ikke tjene det tørre Brød. Journalist duede jeg ikke til, og literær Styverfænger vilde jeg ikke være. Jeg *maatte*, hvis jeg ikke vilde gaa aandelig og legemlig til Grunde, tilkæmpe mig et Fodfæste i det praktiske Liv. Jeg gjorde det — *men hvad har det ikke kostet mig!*“

Det tjener Henrik Hertz' lyse Hoved og fine Øre til Ære, at han strax paa Rhythme-Klangen i „Et Foraar“ fornam, hvem han havde for sig. Endnu i 1863 kunde selve Chr. Winther (se hans af Lieben-

berg udgivne Breve, S. 112) skrive til H. C. Andersen om de indkomne Ansøgninger om det Ankerske Rejsestipendium: „Hvad nu endelig Kaalund og O. C. Lund angaar, da synes det mig dog at ville være et altfor stærkt Stykke at sætte nogen af dem over Carl Andersen (!!); ikke at tale om, at Kaalund alt er over de 40 Aar*)." — Hertz'

*) F. L. Liebenberg modtog i Anledning af Bogen følgende Brev:

Vridsløselille, den 11te Oktob. 1879.

Kære Liebenberg!

Tak for den nye smukke Bog, som du har foræret mig, og ikke mindst for det venlige Brev, hvormed du har ledsaget den! Jeg har endnu ikke faaet Tid til at opskære Bogen, end-sige gennemlæse den, men selv om Christian Winther mulig i andre af disse ved dig offentliggjorte Breve har udtalt sig endnu mere nedsættende om min Digtervirksomhed, end det er sket i Brevet til H. C. Andersen, hvilket jeg alt kender fra „Illustreret Tidende“, skal det ikke i mindste Maade for-dærve mit gode Humør. Dadel og Ros gør mig jo i Virkelig-heden hverken mindre eller større. Jeg er den, jeg er, og lige saa lidt jeg selv kan eller vil lægge en Tomme til min Væxt, lige saa lidt kan C. Winther tage en Tomme fra den. Vi literære Folk, der stille vort indre Menneske blot for Ver-den, skrive jo i Grunden alle kun vor egen Karakterbog. Christian Winther har som Digter og Menneske skrevet *sin*; *min* ligger aaben til fri Bedømmelse. Jeg er i det mindste i de sidste tredve Aar sluppen saa temmelig helskindet gen-nem Kritiken og har selv saa megen sund Selvkritik, at det endogsaa er mig en Forfriskning til Afvexling at blive hundset lidt. Lad det derfor ikke gøre dig ondt, kære Liebenberg, hvad der i den af dig udgivne Brevsamling er sagt om mig.

Endnu en Gang: hjærtelig Tak for Bogen, men allermest fordi, — du, den slittige, stille, højtfortjente Arbejder i vor

Dom faldt heldigvis anderledes ud. Han fremhæver strax Kaalunds strænge Selvkritik overfor sine yngre Aars poetiske Udgydelser, fra en Tid, Digteren nu selv staar udenfor og kan overskue og beherske. Han nævner ham som en Mester i at udfinde Motiver og ved en sindrig Kombination sætte dem i Forbindelse med Digtets Tanke; han roser hans Simplicitet, som ikke „mange af vore Digtere“ skal kunne maale sig med ham i, og han kommer endelig gentagne Gange tilbage til hans rhythmiske Fuldendthed. Underligt nok dadler han derimod Kaalund for „en Miskendelse af vor Tids Stilling i Menneskeslægtens Udvikling, en Frygt for, at Poesien ikke længere besidder Magt over Gemytterne“. Hertz gør i alt Fald den Kaalund, jeg personlig har kendt, Uret heri, men det klæder den gamle Digter, naar han svinger den Fane, han selv saa tro havde kæmpet under. „Lad ogsaa vor Tid“ — siger han — „være nok saa realistisk, der ligger i det menneskelige Bryst en dyb Trang til Poesien; den vil nok vide at bane sig Vej, skønt det stundum kan være svært nok at sige hvorledes.“ Som en Prøve paa, hvad Kaalund formaar i lyrisk Flugt og Rhythmernes Skønhed, nævner Hertz bl. a. særligt „Lærken“, men udtaler iøvrigt om den hele

Literaturs Vingaard, henregner mig til den snevrere Kreds af Venner, som mødes med dig i fuld Sympathi for alt hvad der er sandt, godt og skønt!

Med hjærtelig Genhilsen fra mig og mine
din hengivne

H. V. Kaalund.

Digtsamling, at „intet umodent, intet usikkert eller famlende“ nogen Steds forstyrrer Nydelsen. Det var en Æresoprejsning for Kaalund, og Eftertidens Dom har jo fuldt ud bekræftet Hertz' Ord. Jeg véd for mit eget Vedkommende, at jeg som ung næppe har elsket nogen Bog saa højt som „Et Foraar“, næppe været saa personlig berørt og betaget af et Digtværk som af dette*). Og det samme Indtryk

*) Man vil derfor kunne forstaa, hvilken Glæde det voldte mig, da Kaalund i Slutningen af Treserne bad mig hjælpe ham med Korrekturene paa et nyt Oplag af selve „Et Foraar“. Fra nu af og til sin Død tog Kaalund mig stadig paa Raad med i alle literære Spørgsmaal. Hans Breve giver mig gentagne Gange Tilladelse til om fornødent endogsaa at handle paa egen Haand uden at spørge ham. Med et Brev af 10. Januar 1871 sender han mig saaledes Manuskripterne til fire af hans mest kendte Digte, „Araberen“, „Løven i Slippen“, „Ravnen“ og „Det sidste Følge“, og beder mig se nærmere paa dem. Det hedder derpaa i Brevet: „Min Tillid til Deres Smag er saa ubegrænset, at jeg med Fornøjelse tiltræder enhver Forandring, som De fremdeles finder det ønskeligt at foretage i alle fire Digte. Derom behøver De ikke at tilskrive mig. Ret kun væk, som De selv havde skrevet Digtene, og glem ikke at tage Dem af Interpunktionen, der vistnok, som jeg har en Anelse om, er højst uheldig.“

Foran i „fjerde, paa ny gennemsete“ Udgave af „Et Foraar“ havde Kaalund — den 14. Decbr. 1870 — skrevet følgende spøgende Verslinjer:

Til
Digteren Otto Borchsenius,
der som denne Udgaves gode Genius
har befriet den for de fleste af Pletterne
til Fryd for mig og Gru for Sætterne.

har Digtsamlingen gjort paa alle, der var unge ved dens Fremkomst. Kaalunds efterladte Papirer vidner derom. Komponisten *Emil Lange-Müller* skriver, at „Et Foraar“ var den første Digtsamling, han fik i Eje, og skildrer hvilken Betydning den fik for hans egen aandelige Udvikling. Professor *Harald Høffding* siger i et Brev fra 1872, at han har følt sig i Kaalunds Gæld lige fra han i sin første Ungdom læste „Et Foraar“, samt at der senere til nogle af Digtene har knyttet sig personlige Minder af dyb og inderlig Betydning for ham. (Se ogsaa i Nicolaj Bøghs „Erindringer om *Jerichau*“ et Brev fra denne om „Et Foraar“ S. 378.) — Fra nu af var Kaalund en Digter, til hvem alle Blade, Tidsskrifter og Kalendere bejlede, fra nu af nævnedes hans Navn imellem de førstes og bedstes. Det lyriske Drama „*Fulvia*“ fra 1875 og hans lille, skønne Digtsamling „*En Eftervaar*“ fra 1877 var paa Forhaand sikre paa et Triumftog gennem Pressen og — hvad bedre er — paa en god og oprigtig Sangbund hos Almenheden.

„*En Eftervaar*“ havde Kaalund oprindeligt tænkt at kalde — med vanlig Beskedenhed — „*Nogle Efternølere*“. Men i et Brev fra Vridsløselille, 6. Novbr. 1877, til mig, der skulde læse Korrektur paa Samlingen, hedder det: „I Gaar fik jeg et Brev fra Hegel, til hvem jeg havde sagt, at jeg gjerne vilde forkaste Titlen „*Nogle Efternølere*“, naar jeg kunde finde en anden og bedre. Han havde talt med H. Drachmann herom, og denne havde foreslaaet

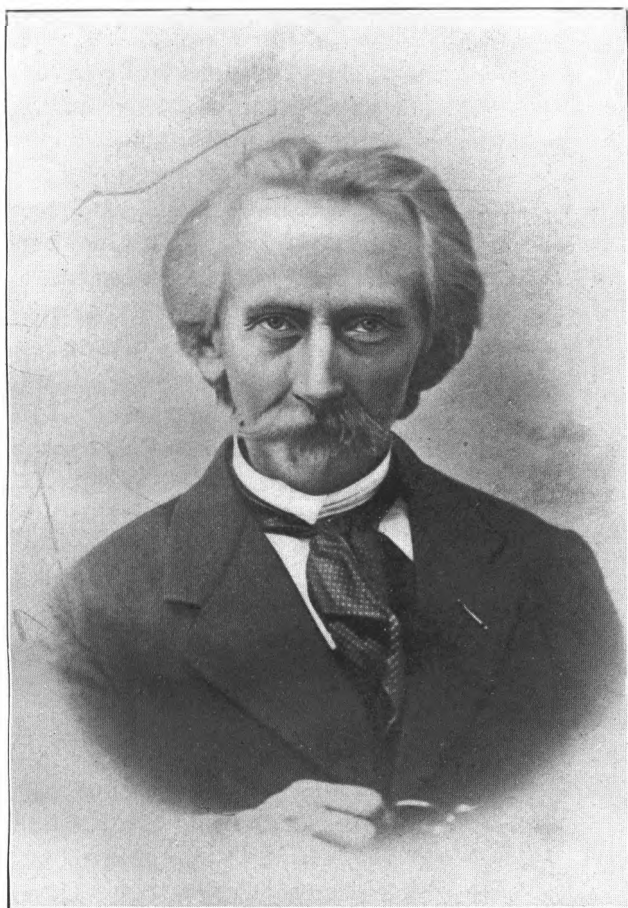
„En Efteraar“, Digte af K. — Denne Titel tiltaler mig! Hegel og min Kone siger ogsaa, at den er fortræffelig. Du véd jo, at det undertiden i milde Efteraar hænder, at Naturen ligesom faar nye For-aarsnykker: Kirsebærtræerne begynder at blomstre for anden Gang, Stærene fløjter paa ny, og i Aviserne fortælles der endog, at man hist og her har fundet Violer. I Amerika kaldes dette „Indiansk Sommer“. Paa Dansk kalder man det „Efteraar“. Altsaa jeg vælger denne Titel og haaber, den vinder dit Bifald.“ — Indledningsdigtet til „En Efteraar“ blev som kendt ogsaa en Hilsen til „Stæren“, der en stille, solklar Oktoberdag atter lader sine glade Toner høre. Digteren haaber som den ogsaa en Dag i Høst at faa sin Stemme tilbage.

dens Mælkebøtte i Knaphullet, og det haardeste Sind smeltede ved Foraarets simple Blomst. Saa vidt jeg har forstaaet, hang Fangerne ved ham, og mange søgte ham efter deres Løsladelse. Hans Virksomhed i Fængselsselskabet hører hertil. — Ogsaa for Offenligheden traadte Kaalund frem som Embedsmand ved Cellefængslet. Jeg henviser i saa Henseende til et Par Artikler fra Febr. 1867 i „Fædrelandet“, der senere udkom som særlig Pjece: „Om Cellesystemet og dets Gennemførelse“. Striden herom laa Kaalund i mange Aar tungt paa Hjærte*.)

I et ypperligt Digt i „En Eftervaar“ til Fru Etatsraadinde Collin roser Kaalund sig af, at skønt han mer end de fleste har lært „Livet paa Vranken“ at kende, har han dog endnu „Vinger til Flugt“:

I sytten Aar jeg gik
 blandt Fanger i et Fængsel;
 det var en Styrkeprøve —
 det var en Hestekur?
 Men derfor just forstod jeg
 den fangnes Frihedslængsel.
 Isbadet har kun hærdet
 min lyriske Natur!

*) I „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“ 1885 har Kaalunds tidligere Kollega paa Vridsløse, senere Distriktsforstander Fr. Stuckenbergs givet en kort sympathetisk Skildring af Kaalund som Fængselslærer. Baade Zakarias Nielsen og Nicolaj Bøgh dvæler i deres Levnedsskildringer af Kaalund ogsaa ved Embedsvirksomheden i Cellefængslet.

Men paa den anden Side kunde det jo ikke være andet, end at hans triste daglige Gærning og Tilværelsen derude paa den øde, aabne Mark, hvor man har lagt Cellefængslet, fyldte ham med mørke Tanker og med Længsel efter lysere Dage. Saa smuttede han ind til København, og der blev Fest, naar han kom. „Mit Fængselsliv“ — hedder det saaledes i et af hans Breve fra Novbr. 70 — „er saa lidet opmuntrende, og Opholdet i det hele her paa Vridsløsemark, især paa denne Aarstid*), saa lidet skikket til at faa Humør af, at jeg rimeligvis vilde ende med at blive melankolsk eller gal, hvis jeg ikke af og til forfriskede mig ved en Svip-tur til Kjøbenhavn. Ligesom Vandedderkoppen lever jeg udenfor mit Element og viser mig kun paa Overfladen for i Hastværk at snappe den Livsluft, hvormed jeg, for igen en Tid at aande og leve, maa fylde min lille Dykkerklokke.“ — I et andet Brev fra Febr. 71 hedder det: „Jeg er et Solskinsbarn og trækker som Planten efter Lyset. Mørke og Usselhed har jeg nok af her i Fængslet, maaske mere end der er sundt i Længden; men enhver Ting har jo sin gode Side. Netop den Omstændighed, at jeg daglig staar Ansigt til Ansigt med saa megen menneskelig Fortvivlelse og Nedværdigelse, gør mig, trods mine 50 Aar, saa meget mere modtagelig for Modsætningen.“ Brevet minder derpaa om de mange — for mig saa uforglem-

*) Se ogsaa Rimbrevet fra Novbr. 1872 (til Kr. Arentzen) „I triste Timer“ i „Efterl. Digte“.

melige — Timer, vi allerede den Gang havde tilbragt sammen paa Spasereture eller „ved et godt Bord med det fulde Glas i Haanden og Hjertet paa Læberne“. — „Lad os begge“ — ender Brevet — „lære af hinanden og styrke hinanden i Troen paa, hvad der er godt, skønt og rent, en Tro, som hos mange gaar i Stykker i Livet, og som vi har dobbelt Opfordring til at værne om i en saa jammerlig Tid, som den nuværende.“ Det var jo en bevæget Tid, hvor ikke mindst vi unge var i Gæring og i forventningsfuld Spænding overfor, hvad den næste Dag bar i sit Skød. Vi kastede den Gang vor Fremtids Tærninger, og nu, hvor jeg blader min trofaste Vens mange Breve igennem, slaar hans kærlige Omsorg, hans ømme Frygt for den yngre Ven mig i Møde fra hvert et Blad. Et ædlere Hjerte har ikke banket i noget Bryst, et mere uselvisk Menneske har ikke været til. Han klager saaledes i Decbr. 70 over, at Udtrykket i et Fotografiportræt ikke er frejdigt. „Men“ — skriver han — „Aaret 1870, som nu snart stunder til Hvile, kan jo nok gøre os alle, selv de frejdigste blandt os, alvorlige. Jeg selv, der saa fast som nogen tror paa, at *den gamle* deroppe endnu raader, begynder undertiden at blive uhyggelig til Mode, angst for, at Lyset skal slukkes og Mørket falde over Verden. Hvem véd: der skal maaske kun fejes ud, støves op, holdes Søndagsrengøring, Skrubbekosten gaa hen over os alle og vi med vor raffinerede Civilisation begraves i Skarnbøtten. Maatte

kun Bismarck og den gamle Kong Wilhelm komme dybest paa Bunden, skulde jeg endda ikke beklage mig."

Og dog er disse Breve i al deres Elskværdighed intet mod, hvad Kaalunds Samtale var. Hans Improvisation, hans Lyrik og Humor ved et Glas Vin en uigengivelig. Selv nød han saa godt som intet. Naar man var hans Gæst paa Vridsløse, havde han saa travlt med at skænke for os andre og med at snakke, at hans Hustru efter Bordet maatte have ham ud i Køkkenet, for at faa ham selv til at nyde noget. Han hørte ikke til de Digttere, der sidder tavse og iagttagende og opsparer deres egne og andres gode Indfald til deres Produktion. Med rig, maaske for ødsel, Haand strøede han alt sit aandelige Eje ud for alle Vinde, og han spøjte selv ofte med sin Exaltation: „Jeg kan gaa og tie længe, men naar jeg begynder at tale, kan ingen Djævel stoppe mig!"

Det er maaske næsten for dristigt at vove paa at genkalde sig nogle Minder fra disse Sammenkomster. Vil det ikke gaa dem ligesom Sommerfuglene i Indledningsdigtet til „Et Foraar"? — Kaalund elskede det gamle København, og hans Sorg over, at Byen mistede sit Fysiognomi, har han udtrykt i sit store Digt „Da de rev Voldene ned". Han gik ogsaa længe og tænkte paa at skrive en Række Texter til Klæstrups naive, men morsomme Tegninger fra det gamle København i „Nær og Fjærn". Saaledes elskede han ogsaa Mittel-

alderen i Modsætning til den flade Nutid. Han tog sit Udgangspunkt fra den lille Sangfugls Liv i Skoven under en Nattestorm. Regnen pisker ned og gennembløder den, Grenene slaar den, rundt om lurer Fjenden, der vil æde den. Men saa skinner Morgensolen. Kan man saa fortænke den i dens jublende Sang over at være undgaaet Nattens Fæder! Saaledes levede Menneskene i Middelalderen. Modsætningerne var da til Stede. Det gjaldt at værges sig, men hvilken Jubel over Livet, hvilken Hengivelse i Livets Nydelse fulgte ikke derpaa! — Om Kaalunds mange poetiske Planer, om de Digte, som ikke kom længer end til Overskriften, har jeg kortelig talt i min Efterskrift til de „Efterladte Digte“. Et saadant paatænkt Digt var „Da det tyrkiske Panserskib „Verdens Herlighed“ sprang i Luften“. Kaalund nævnede det ofte. Han havde i Bladene læst om en russisk Torpedo, der sprængte en tyrkisk Monitor i Luften. Scenen var Donau. Det er Nat. Frøerne kvækker i Foraarstiden, saa man ikke hører den lille Baad. Den store Monitors sorte Masse skygger over Vandet. Pludselig høres et vældigt Knald. Skibet springer i Luften. Skrig og Jammer. Derefter bliver alt igen stille. Frøerne kvækker deres Elskovssang, som om intet var sket. Naturen gaar uforstyrret sin rolige Gang. I Digtet om „Kaalormen“ i „En Eftervaar“ har Kaalund skildret en lignende Modsætning. — Eller da han i Efteraaret 75 med sin Fætter Civilingeniør *Viggo Schmidt* og den senere Etatsraad *J. Chr.*

En Lynd.

Blivts meget Andet, jeg har forbrudt,
som kommer ejen, naar jeg sidder alene
en Del: at jeg har paa en Faldhøindskæft,
som hoiled paa Stranden Hæne.
Der lue Davids over tillidsfuld
i den klære, værdige forværsaffes,
mens bløvet ~~bløvet~~ som smeltet Guld.
De Lynd vil Skænd og trof der!

Jeg overred der. Kan, - Alas, Anden kan
et skæpelt at overredt Lige Lige til mit Jær
et Lick, der gjennem mit bljende skær,
- jeg ejnes anden det vil høre.
Forbandede Skænd! jeg overred der kan
og same. Der skjule sig meget i bløvet,
for at skjule sig Lær paa den Lige Bænd,
Der har Lær meget begreuet.

Skand vilde jeg end den? Skand blev min
Konning vor Dyrret et vordet ^{Floued!} Rytte.
Det var Skjoldlyst som fyldte min Skand
jeg vilde brant som Rytte.

And ligger den mellem de Sæer her
for Vinder bortfleg; und Dyrret Klage;
Lale fid. jeg ud Vorden mang; alder
Korfor ^{der} jeg med Rigt ~~de~~ pluge!

Har man
Jag har kigget i Linal Afgrunde ved
seer end at redde Menneskejale,
Ja ved man, ~~stejer jeg vel.~~
jeg er ~~vel~~ ~~habet~~, ~~men~~ ~~fuld~~ ~~hasket~~
om, høst Tid og, Skøhed her Kule.
Skit blade Sund her fandt om Skul
som Konkylliens Digt og tilkønlige her.
Lig ten. E. l. s. the. D. H. y, skit lille Tald
besten. man af Menneskeværds.

Er min Tjend de næste begraet dem?
Nøj! Lad Alverden den ^{del} ^{del} ^{del}
Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskning Bibliotek

for mig endretes sig bliv dimit,
den p...sar mig T... kiel?
Blundt vil kand kudet, sig har for...
sem. angrende, gey kir forsigt ^{skjelt,} at some,
sig baren du med i den Rajeskjelt
haarmed sig skul stia for ^{Quid} den Rajes
Tone!

—
H. K. K. K.

Lembcke stiftede Foreningen til Dyrenes Beskyttelse, hvor strømmede der da ikke baade Alvor og Spøg over hans Læber i Anledning af denne for ham saa dyrebare Sag. Hans dybt følte Digt over den anskudte Sæl („En Synd“, se „Efterl. Digte“) skriver sig fra disse Dage. — En anden Gang spøjte han med, at han længe havde tænkt paa at oprette en Kirkegaard for afdøde Husdyr, da man slet intet Sted havde til at jorde en kær Hund eller Fugl. Over Kirkegaardsporten burde saa anbringes en Palmegren som Fredens Symbol og nedenunder en Hundepote og en Kattepote, der „rakte hinanden Haanden“. — En Ven af ham vilde bygge Isbjørnen i zoologisk Have et nyt Bur. „Det burde forsynes med Kakkelovn om Vinteren,“ bemærkede Kaalund. — Om sit Digt „Løven i Slippen“ sagde han udtrykkelig, at han dermed vilde give det stolte Dyr, „der bærer Adelsbrevet paa sin Pande“, en Æresoprejsning for Livingstones nedsættende Omtale af det. Han fandt, at Livingstones Exempler paa, at Løven skulde være et fejgt Dyr af Katteslægten, snarere beviste det modsatte. — I efterladte Breve til *J. Chr. Lembcke* og Frue kommer Kaalund ofte tilbage til sin Glæde over „i en saa oprevet og splidagtig Tid som nærværende at mødes i varm Samstemning med Mennesker, der ved utrættelig, ja brændende Interesse virker til Velsignelse for en stor og ædel Sag“. Som „Dyrenes Ven og digteriske Talsmand“ sætter han ikke blot Pris paa den Hædersgave (en

Sølvpokal), som Kvindeforeningen til Dyrenes Beskyttelse i Foraaret 1879 skænkede ham; ogsaa under Lægekongressen i Avg. 1884 erklærer han med et Sideblik til „de mange fremmede Læger og Herre Vivisektorer“, at han „inderligt sympathiserer“ med Dyrebeskyttelsessagens Forkæmpere „i alle Livets store Spørgsmaal“. Han skriver bl. a. følgende: „Min Tro paa Dyrebeskyttelsens endelige Sejr er, navnlig efter at have læst den lige saa dygtige som besindige og i højeste Grad interessante Modstand, Vivisektionen mødte i den svenske Rigsdag, urokkelig.“

Og hvilke Fester, naar han en Gang om Aaret ved St. Hansdags Tid i Anledning af sin Fødselsdag samlede sine Venner i sit Hjem — Holger Drachmann med sin første Hustru, Kr. Arentzen og Schandorph med deres Hustruer, F. Hegel med Søn og Svigerdatter, F. L. Liebenberg, Jerichau o. s. fr. „Ser vi eder ikke hos os i Sommer“ — hedder det i et Brev fra Juni 75 — „hvornaar sker det da? Husk, jeg er gammel. Jeg har ikke Tid at vente. Her er slet ikke saa ilde endda. Kornet staar højt rundt omkring Fængslet, og Kørerne brøle af Fryd over al den Velsignelse, hvori de vade. Naar man blot ser paa Naturen med glade, venlige Øjne og ikke er besat af den Sammenligningsdjævel, som fordærver al sund Nydelse, er det utroligt, hvor meget man kan faa ud selv af en saadan lille Husmandshave, som den, jeg ejer.“ I et andet Brev fra Juli 1876 skildrer han sin Tilbagekomst til

Hjemmet fra en langvarig Hospitalskur. Boligen var smykket som til en Fest. Alle Stuerne duftede af Jordbær, Meloner og Blomster. „Jeg tilbringer næsten hele Dagen i fri Luft. Vejret er saa guddommelig dejligt. Efter i tre Maaneder at have ligget og stirret paa Loftet i mit Sygeværelse paa Hospitalet, forekommer min lille Have, der bugner af Roser og Levkøjer, mig som et Paradis. Jeg er saa lykkelig og taknemmelig, at det næsten gør mig ondt, at jeg ikke kan omfavne hele den skønne Verden paa én Gang.“

Det var gærne en smuk Sommer-Søndag, at den lille Kreds af Venner rullede fra Glostrup Station hen ad den brede Roskilde Landevej, for at gæste „Overlæreren“ ved Vridsløselille Cellefængsel. Den flade, skovløse Egn havde ikke stort andet tiltrækkende ved sig end Lærkernes Sang over de frugtbare Marker, men ikke desmindre var der Stemning paa Vognen, thi den aarlig tilbagevendende Dag paa Vridsløse gjorde aldrig sit én Gang vundne Ry til Skamme som en af Sommerens bedste, og man saa' altid med Glæde det paladsagtige Fængsels Taarne hæve sig over de venlige Smaalunde og Buskadser, der bryder den ellers saa ensformige „Hede“. Og naar saa Vognen i en skarp Vinkel bøjede ind paa den lille Sidevej, der førte til Overlærerens Hus, og Værten saas ved Omdrejningen, svingende sin bredskyggede Straahat til Velkomst, slog altid Hjerterne en Smule stærkere end sædvanlig, thi det Hjem, vi nu skulde

gæste, var, trods sine strænge Omgivelser og det daglige Arbejdes tunge Alvor, et Fredens, Lykkens og Poesiens Hjem. Barsk rejste Fængselets høje, bare Mure sig rundt om os, men i Overlærerboligens hyggelige Stuer, paa den løvdækte Veranda og i den blomsterfyldte, venlige lille Have, hvor Vejen fra Hjærtet til Læben aldrig var lang, var der inderlig godt at være. Og Aar efter, da Fru Eckardt om Aftenen d. 21. April 1881 i al sin blændende vestalske Skønhed blev trukket ind paa Scenen som den sejerskronede Fulvia, og Prokonsulen krydser den hvide Dues Triumftog, stod pludselig en af de smukke Sommerdage igen lyslevende for Erindringen. Det indre Syn saa' et andet, paa sin Vis lige saa skønt og gribende Billede: den graanende Digter i sin Havestue med al sin dæmpede Pathos deklamerende den samme Scene. Det var det første af „Fulvia“, som Digterens Venner hørte, maaske ogsaa det bedste i hele det skønne lyriske Drama, og fra den Dag hørte „Fulvia“ med til de mange gode Sommerminder fra Vridsløselille. — En anden Fødselsdag rejste en af Gæsterne sig ved Middagsbordet for at udbringe en Skaal for Værten og Fødselsdagsbarnet. Den talende begyndte med den Bemærkning, at hvis Kaalund vilde lade være at svare paa Henvendelsen, vilde han tale uforbeholdent og sige, hvad han vilde skrive om ham efter hans Død. Næppe havde han imidlertid faaet sagt et Par Ord, før Kaalund afbrød ham og udraabte: „Glem ikke at sige dem,

at jeg fødtes i den Nat, hvor i Norden Aftenrøden og Morgenrøden rækker hinanden Haanden!"

I sin poetiske Tournering med Kaalund har endelig *S. Schandorph* elskværdig mindet om endnu en Scene derude, hvor Værten, den gamle Tids Forsvarer, med en Spøg dæmpede den i Begyndelsen af Halvfjerdserne altid villig opblussende Strid imellem gammelt og nyt. De smukke Vers maler hele Situationen, skildrer baade Kaalunds Hjem og hans glade Sommerlag:

Hør, husker du en Dag? — Det var ude hos dig selv, vi sad helt festlig bænket. Fra Junihimlens Hvælv skred Lyset saa pragtfuldt gennem Rummet; i Haven dufted Rose og Lilje og Jasmin, paa Bordet gløded Jordbær mod den dunkelrøde Vin, mens Glædens Bølger højt i Talen skummed.

Ord braged og buldred. Det er muligt, at jeg har været en af dem, der tog farligst paa Vej, og i Holdragt var ej Tankerne klædte; da standsed du Spektaklet med en ypperlig Spøg: du kom med en Buste, der var sværtet af Røg, af — Højsalig Kong Frederik den sjette,

og satte den paa Bordet og forlangte Respekt, „thi vi alene vide!“ Under Lystighedens Vægt Disputen blev knust, saa den døde.

Det kunde forøvrigt let have hændet, at Kaalund allerede i Foraaret 1877 var kommet i en Versfejde. Han, der først sent modtog nogen offentlig

Paaskønnelse, var den Gang yderlig forbitret paa daværende Kultusminister Fischer, der havde tildelt ham en Understøttelse paa Finansloven af — 200 Kroner, saavel som paa Ploug, hvem han havde anmodet om at støtte hans Sag, men som han troede ikke havde gjort det. Fischer kendte ikke en Gang Kaalund, men gik ud fra, at han var Adjunkt ved Metropolitanskolen, altsaa en Forvexling med Dr. Kr. Kålund. Særlig var Kaalund opbragt over, at intet Blad tog ham i Forsvar, og han tænkte allerede saa smaat paa et større Harmdigt, hvis første Vers han gengav omtrent saalydende :

Der er en Støj paa det danske Parnas
 fra Foden til de øverste Toppe;
 Hostrup har de sat paa Oehlschlägers Plads
 — Gud véd, hvordan han har det deroppe!
 Saa kommer Ploug, og saa Pauline Worm.
 Tronen er ledig, den maa tages med Storm.
 Man kan sige om Poesien:
 der er gaet Levende i 'en!

Næste Vers drejede sig om, at de store var døde, og at Pygmæerne, selv om de stod paa Tærne, ikke naaede de gamle til Knæerne. Som man ser, ligger allerede noget af de „Brændende Spørgsmaal“ fra 1879 her i et Slags første Udkast.

Ud paa Sommeren tog Kaalund imidlertid det hele langt lettere. I et langt Brev af 31. Juli 1877 skriver han saaledes bl. a. : „Men Død og Pine! — jeg er allerede paa den 5te Side og har endnu ikke

taget Hensyn til Hovedindholdet af dit Brev, nemlig din kærlige Frygt for, at jeg, rasende af Harme over det Spark, man har givet min Digterære, er i Færd med at gøre et eller andet fortvivlet Skridt, som f. Ex. styrte mig hovedkulds ind i de Radikales Lejr. Vær rolig, kæreste Ven, jeg vil før forskrive mig til Fanden end gøre et Spring ned i en saadan Natkule; mindst ligger det for mig at lade mig forlede til sligt af Had eller Vrede. Vel har jeg ikke drevet det saa vidt som Englene, der efter Heines Forsikring smiler venligt, naar de trædes paa Tærne; vel kunde jeg ønske at se Hr. Fischer hængt og have Lyst til at give Ploug et blaat Øje, men jeg kan dog endnu le, le ret hjærtelig, baade af mine egne og Verdens Taabeligheder, og var jeg blot saa sund paa Legemet, som jeg er det paa Sjælen, saa haaber jeg, du endnu skulde faa lidt Glæde af mig. Skønt altsaa din Bekymring for, at jeg paa en eller anden Maade var i Færd med at gaa ud over Rækværket, har vist sig ugrundet, saa takker jeg dig dog lige fuldt for de Sandheder, du i denne Anledning har sagt mig, og ser i dem et nyt Bevis paa dit varme, oprigtige Venskab.“

VII

CHANDORPHS eget Forhold til Kaalund er det bedste Bevis for, at den indbyrdes Tillid, Troen paa hinandens Menneskeværd og Agtelsen for en virkelig Overbevisning var stærk nok til, at selv alvorlige Meningsuoverensstemmelser og dybtgaaende aandelige Divergenser ikke kunde rokke ved Venkskabsfølelsen og det fortrolige Omgangsbaand, der i mange Aar havde knyttet dem sammen. Kaalund bevarede til det sidste sine Venners fulde Hengivenhed og usvækkede Kærlighed. Jeg skal her ikke komme langt ind paa den i mange Henseender saa betydningsfulde — og fra alle Sider saa nobelt førte — literære og sociale Meningsudvexling, som Kaalund i 1878 aabnede med sin „*Hilsen til Holger Drachmann*“*) og Aaret efter fortsatte med sine

*) I et Brev af 20. Februar 1878 sætter Kaalund mig Stævne en tidlig Eftermiddagstime i København. „Mine Kræfter er kun faa“ — skriver han. — „Jeg nødes til at gaa tidlig til Ro, ellers vil ikke engang Morfingften hjælpe mig til at finde en Smule Hvile. Digtet til Holger Drachmann er færdigt. Jeg vilde gærne selv overgive det til vedkommende Bladudgiver (hvilken har jeg endnu ikke taget Bestemmelse om), men i Henhold til Aftale og i Følge mit eget Ønske skal du først høre det.“

„Brændende Spørgsmaal“, sit Gensvar til S. Schandorph om „Idealitet og Realitet“ o. s. fr., men da det jo ikke kan nægtes, at vi, hans yngre Venner, med Angst saa', af hvem han selv og hans Indlæg i Striden blev tagne til Indtægt, bør jeg dog her i det mindste antyde, hvad Kaalund selv i mundtlige Samtaler og Breve paa Breve fremhævede som sit Maal for Kampen, som sin Hensigt med Udæskningen og „Ildprøven“. Den aabne Hilsen til Holger Drachmann fra Februar 1878 blev i Marts det følgende Aar efterfulgt af „Brændende Spørgsmaal“. Allerede i et Brev fra Decbr. 1878 skriver Kaalund til mig: „Der er noget oppe i Nutiden, som ogsaa kaster fængende Gnister i mig. Jeg brænder af Længsel efter ogsaa, paa min Maade, at tage Del i Kampen. Jeg mangler kun for Øjeblikket Tid dertil. Sker det, da haaber jeg, at vi To, trods vore forskellige Meninger om det enkelte, dog i det væsentlige og afgørende altid vil staa paa samme Side.“ Han er dog i et Brev fra Marts 79 forberedt paa, at hans Ord vil give Anledning til „mange Mistydninger“, og han spørger udtrykkelig om, at naar hans Venner kan se saa tvivlende paa dem, hvad maa saa ikke „de yderliggaaende radikale, Materialisterne og Atheisterne“ se i dem. Men, skriver han, „jeg behøver ikke at sprænge mig selv, for at vise Verden, hvem jeg er, thi jeg er i dette Digt som i mit Liv den selv samme Kaalund, som jeg altid har været: lige saa frihedskærlig, men besindig, lige saa be-

redt til at gøre Front mod alt det forhastede Væsen, som kaster Menneskene tilbage i bitre Skuffelser.“ Han henviser udtrykkeligt selv til sit „De unge“ i Tidsdigtene fra 1848, og siger: „Jeg er endnu den gamle Løsgænger, og har vel aldrig været det mere end nu, da jeg giver Afkald paa Drachmanns Hyldest*) og sætter mine Venners Hengivenhed paa Spil, for at være mig selv og om muligt vække dem og andre til alvorlig Eftertanke. Jeg har kun ved denne Lejlighed gjort en større Indsats end nogen Sinde før, og vil foreløbig kun høste Utaak og Vrede. Men lad dem være forsigtige! Sejren skal dog blive min, selv om jeg ikke oplever den!“ Paa samme Maade hedder det i et Brev fra Febr. 79: „Jeg vil ikke henregnes til *Reaktionen!* Med mit hele Hjærte er jeg paa Frihedens og Fremskridtets Side. Jeg hader kun alt løjet, hult og opstyilet Væsen, lige meget paa hvad Side det staar.“ Og i et Brev en Maaned senere nævner Kaalund udtrykkelig sit lønlige Haab om Stridens Resultat. Han skriver, at han venter en varm offenkøbt Dyst. „Jeg véd, at min brave Ven Schandorphs Svar kommer paa Søndag i „Nær og Fjærn“, og Hol-

*) Holger Drachmann havde som et Slags Svar paa Kaalunds Rimbrev til ham skrevet et længere Indledningsdigt til sin Samling „Ranker og Roser“, Foraaret 1879: „Til H. V. Kaalund med Tak for den aabne Hilsen“. Paa Grund af „Brændende Spørgsmaal“ blev Digtet imidlertid ikke offentliggjort. Det blev med Drachmanns Samtykke trykt i „Morgenbladet“ for 12. Maj 1885.

ger er jo fløjet til Hamborg, formodenlig for at faa større Plads til at trække sin Dyrendal fra Læderet. Hvor det vil fryde mig, gamle Karl, hvis jeg i dette Dystløb kan, selv om jeg gaar derfra med en hel Del Skrammer, *slaa eder alle endnu højere til Vejrs!*“ — Inden Aaret gik til Ende, var Striden imellem de gamle og unge imidlertid paa ny blusset op i Anledning af C. Plougs Angreb paa Drachmann og Schandorph, og da begge disse havde givet Ploug Svar paa Tiltale i de bekendte Digte i „Morgenbladet“, ved Jule- og Nytaarstider 1879, var Kaalund igen paa Veje til at rykke i Marken. Det blev for denne Gang ved Digtet „Til den yngre Slægt“, der d. 11. Jan. 1880 blev trykt i „Ude og Hjemme“ (se „Efterladte Digte“). Det første Vers var især stærkt udæskende, og den følgende Uge svarede Schandorph sin gamle Ven i et længere Digt om „Kampens Ret“. Om dette Digt skriver Kaalund i et Brev, Jan. 1880, bl. a. følgende: „Hvad Schandorph i sin Hidsighed mulig havde forspildt ved *Maaden*, hvorpaa han angreb Ploug, har han efter min Mening paa den skønneste og bedste Maade oprettet igen i dette sit Svar til mig. Jeg tænker ikke paa den Ros, han har tildelt mig, Stakkel. Nej, kun paa den Tjeneste, han har gjort Sagen — og sig selv: den første ved at løfte den op over den personlige Hadskhed, hvori al dygtig Forhandling truede med at drukne — det sidste ved at lægge sit varme, ærlige Hjærte saa aabent til Skue, at enhver, der

ikke er aldeles blind af Vrede, maa kunne se til Bunds deri og føle, at han er en brav Mand. Himlen ske Tak for, at det blev mig forundt at slaa denne gode Gnist ud af ham! Gid det maa lykkes mig at give ham det Svar, som han i de unges Navn afæsker mig. — Der suser og bruser en Hærskare af Tanker gennem mit Hoved; men jeg er syg — har atter ligget under Lægebehandling. Spiller jeg Orgelet fuldt, da sprænger jeg mig selv.“

I et Brev faa Dage efter skriver Kaalund ogsaa, at han havde gjort flere Tilløb til at besvare Schandorphs Digt, men at Forsøgene er glippede. „Gud er mit Vidne, hvor inderligt gjerne jeg netop nu offentlig vilde sige ham en kærlig Tak for det ny Bevis, han i sit sidste Digt til mig har givet mig paa sit Venskab, men en saadan gentagen offentlig Omfavnelse, midt i en alvorlig Strid, vilde Publikum selvfølgelig kun finde latterlig. Jeg vælger derfor at tie.“

Længere nede i samme Brev hedder det bl. a. : „At *Bergsøe* har besunget mig og givet Digtet den dumme Overskrift „Fangernes Nattergal“, generer mig i høj Grad. Da jeg — for at stoppe, hvad jeg allerede i Fjor frygtede for vilde komme — udsendte „Brændende Spørgsmaal“, slog jeg dog ikke som en Nattergal. Men ogsaa fra private, mig rent ubekendte Personer indløber der Digte og Breve til mig, der viser, hvor meget denne Strid har irriteret Sindene.“ — En Mængde af disse Breve med mer eller mindre interessante Udta-

lelser om Striden selv og de i denne deltagende Personer findes imellem Kaalunds literære Efterladenskaber. En lille karakteristisk Brevvexling med *Georg Brandes* i Foraaret 1878 hører ogsaa nærmest herhen. Brandes havde betragtet den aabne Hilsen til Holger Drachmann som delvis rettet mod ham med, men samtidig havde Kaalund ogsaa faaet et Brev fra *Rudolf Schmidt*, der ligeledes i Brevet vilde se et Angreb paa sig. I et Brev til mig Aaret efter, 4. Marts 1879, kommer Kaalund atter tilbage til, at man „ikke maa drage denne Sag, der drejer sig om Tidens store aandelige Brydninger, ned til en personlig Tvist.“ — „Jeg har“, skriver han, „haardt medtaget, som jeg er af Livets Slid, opgivet den Fred og Hvile, jeg stærkt trænger til, for at sætte disse „brændende Spørgsmaal“ under Debat. Selv har jeg jo aabent udtalt, at hvad jeg mest ønsker: er saadanne fuldt-tonende, stolte, mandige Svar, som kan styrke *min Tillid til Fremtiden*; hvorfor da spørge, om jeg har strejft eller ramt Den eller Den. At medgive mit Digt en Fortegnelse over, hvem af vore nulevende Digttere og Forfattere, jeg stiller paa denne Side af Stregen (altsaa blandt „de Kaldede og Bedste“), og hvem af dem jeg stiller paa den modsatte Side, vilde jo være latterligt. En saadan Specifikation kan intet fornuftigt Menneske forlange af mig, og heller ikke agter jeg at levere en saadan! Dog vil jeg betro dig, hvad du dog mulig allerede véd, at jeg henregner baade H. Drachmann og Schandorph

til de fortrinsvis Kaldede. Men de har begge haft i det mindste den ene Fod saa langt ude i „det Raa“, og har den vel endnu dér (den sidstnævnte mere end den første, skønt han som Menneske er inderlig god og brav), at jeg har faaet stor Lyst til netop at se, hvor disse To bunder. For mit eget Vedkommende hævder jeg, at min Tro paa Menneskeslægtens Fremskridt er lige saa urokkelig og brændende som Viktor Rydbergs eller nogen som helst andens. Min hele Produktion bærer jo Vidne om en saadan frejdig Tro, skønt jeg ikke har nedlagt den i filosoferende Digte. Mig har baade Livet og Historien lært, at der ovenpaa en stor aandelig Frugtbarhedsperiode kommer en Slappelsestid, i hvilken man hverken kan stampe en ny Kunst eller store Mænd op af Jorden. Jeg mener, at vi befinder os i en saadan Brakperiode, og at det bedste, vi kan gøre, er foreløbig at holde de store Traditioner oppe. Om den højere Tro, vort Forhold til Gud og Religionen bliver vi næppe foreløbig enige. Vistnok har jeg kaldt mig selv „lidt Hedning“, men i den Forstand som vel alle Digttere, ja enhver, der i Naturen og Verdenslivet skimter en Aabenbaring af Guds Herlighed, tør gøre det uden Risiko for strax at blive puffet ud blandt Fritænkerne. Hvis du maalte selv Oehlsenschläger og gamle Grundtvig — der dog begge, især den sidste, i en ganske anderledes Grad end jeg holdt paa „Dogmerne“ — med denne, som det synes mig, fra den aandløseste Theologi hentede Maalestok,

da maatte du kalde dem for *Ærkehedninger*." Efter nogle Ord om fælles Omgangsvenners „kaade ja undertiden tendentiøse Haan mod alt, hvad der smager *dem* af dum Bibeltro og Guds frygt" fortsætter Brevet saaledes: „Med Anvisninger paa Menneskeslægtens Fremskridt og Tro paa en Verdensudvikling trøster man ikke dem, der vrider Hænderne i Fortvivelse, eller dem, der strides med Døden! Jeg har i mit Liv staaet hos mange saadanne — jeg har selv flere Gange stridt med Døden og vilde have fortvivlet, hvis min Tro kun havde haft sin Rod i denne Verden! Læs Jesu Bjærgprædiken, og du vil forstaa mig. Tyngdepunktet i mit Digt ligger maaske netop paa dette Punkt." Tilsidst vender Kaalund saa i Brevet tilbage til, at nogle har kaldt hans Digt „voldsomt“, og skriver derpaa: „Ja, utallige vil melde sig som ramte deraf. For Schandorphs Skyld ængstes jeg, thi han, den gemytlige „Ole Lige glad“, kan ved et ubetænksomt Svar støde sig selv længere ud i det, hvorfra han ikke kan komme op igen, og hvorfra jeg netop har villet redde ham! — Husk for Alting paa, at jeg kun har sendt denne Pil ud mod „det, som et *raat*“, „det forlorne og Styverfængeriet“, altsaa med en Adresse i stor Almindelighed. Ingen enkelt Person har Ret til at sige, ligesom Dr. Brandes og *hans Modstander* Rudolf Schmidt sagde, da jeg skrev mit aabne Brev til Holger Drachmann: „*Det er mig, du har sigtet til!*“ Sligt fører kun Striden ned i jammerligt Vrøvl. Hold den oppe i den

rene Luft, hvori jeg har begyndt den, og hvori *jeg* kun vil føre den videre!" Samme Efteraar havde Kaalund taget Del i en halvt improviseret, lille Fest paa Skydebanen for *Bjørnstjerne Bjørnson*, en Fest, der forøvrigt fik en vis Betydning, da Grunden til de følgende Aars Samarbejde mellem den literære og den politiske Opposition blev lagt under Aftenens Diskussion.*) Et Par Dage efter

*) I et Brev til sin Ungdomsven, daværende Postmester Schack i Nestved — se Nicolaj Bøghs Levnedsskildring af Kaalund, S. 157 — skriver Kaalund 6. Marts 1879, at han ikke fortrød, han havde været med til Festen, „skønt Højrebladene gav mig Skoser, fordi jeg havde taget Del i hvad bl. a. „Fædrelandet“ behagede at kalde et „Fritænkerselskab“.“ Det hedder videre i Brevet: „Aldrig har jeg oplevet en saa interessant og aandfuld Fest som denne, ikke blot fordi der var en sjælden Samling af begavede og udmærkede Mænd til Stede baade her fra Landet og fra Norge og Sverige, men fordi de forskellige Anskuelser kom til Orde paa en saa dygtig, aaben, ridderlig, hensynsfuld Maade, at ikke et eneste Ord stødte eller forargede mig. Man viste mig den uventede Udmærkelse at placere mig paa højre Side af Æresgæsten, med hvem jeg fik rig Lejlighed til at underholde mig. Han sagde mig mange smukke Ting; til Gengæld lovede jeg ham, at jeg mulig ved Lejlighed skulde lade ham høre offenlig fra mig paa en Maade, som vilde bringe ham og dem, der delte hans realistiske og republikanske Anskuelser, til at fare i Harnisk mod mig. Nu har jeg holdt mit Ord! I Dag har jeg Fred; men naar „Nær og Fjærn“ udkommer paa Søndag [med „Brændende Spørgsmaal“], vil jeg være som En, der har væltet en Bisværn over sit Hoved.“

— Festen for Bjørnson fandt Sted i Begyndelsen af November 1878. Se mine „Hjemlige Interiører“, S. 53, og den tidligere Dagspresses Indlæg om „det literære Venstre“.

meldte daværende Folkethingsmand *Bille* ham, at Spørgsmaalet om hans Digtergage stod godt i Finansudvalget og tilføjede lidt spydigt, at det maaske havde hjulpet paa en Del af Venstre-Herrerne, at Kaalund havde været Deltager i Festen for Bjørnson. Kaalund svarede straks i et længere Brev, at han ikke vilde knibe ud fra sin Del af Ansvaret, men hævder dog bestemt, at han „hverken er en Tilhænger af den moderne Radikalisme eller af den saakaldte frie Tanke“. *Bille* udtaler sig ogsaa i et senere Brev særlig om Schandorph, baade dadlende og anerkendende, men naar han, idet han fremhæver „en vis Forkærlighed for det uskønne“ hos Schandorph, siger: „Han er som Digter næsten hvad Zahrtmann er som Maler,“ saa vilde Schandorph utvivlsomt i denne Sammenligning have set en Kompliment. — Et Par morsomme Breve fra *Kr. Mantzius* angaaende hans Oplæsning af „*Fulvia*“ fører derimod midt ind i *Mantzius'* sædvanlige Skærmydsler med *Dagpressen*. — Endvidere sender *A. P. Berggreen* Kaalund en Melodi til hans Digt „Mørk Himmel“ og skriver bl. a.: „Tak for den behagelige Aften, som jeg tilbragte med Dem hos vor Ven Schandorph. Det viste sig den Aften, at vi kunde passe Hat sammen, saa at jeg haaber, at Deres Digt og min Melodi ogsaa vil passe sammen.“ — Endelig et meget smukt Brev fra *Viktor Rydberg* ved Juletider 1877 med Tak for „En Efteraar“ og en hjærtelig Udtalelse om Kaalunds Digterværd overhovedet. *Rydberg*, der

ikke bestemt har kendt Kaalunds Opholdssted, har blot med et Citat af dennes Digt om „Stæren“ skrevet udenpaa Brevet: „Adresse ubekendt, men

„Paa Vridsløselilles Fængselsmur,
dør hænger i Skyggen hans Kasse.“
Köpenhamn.“

Paa Konvoluten om dette Brev staar med Kaalunds Haand: „Rydbergs Brev er for mig et Æresdiplom.“ De to Digtere, der vilde have haft mange aandelige Berøringspunkter, lærte desværre aldrig hinanden personlig at kende. — Det var ogsaa Kaalund en Sorg, at han aldrig i Livet havde stødt paa *Ludvig Bødtcher*, hvis Digte han satte meget højt. Versemaalet i „Mødet med Bakkus“ fremhævede han ofte. Det havde et helt Trylleri for ham. — Ungdomsvennen *Jerichau* var og blev dog en af dem, der laa hans Hjærte nærmest. Det er karakteristisk, hvad Nic. Bøgh fortæller, at Kaalund en Gang sagde, at han elskede at ligge med *Jerichau* ved Efteraarstid paa et Bakkehæld, naar Løvet faldt, men deres Sympathi strakte sig langt videre end til at se paa Naturen med nogenlunde éns Øjne. Det oppositionelle og revolutionære i *Jerichaus* Karakter, saavel som Fru *Jerichaus* fordomsfri Syn paa al vedtægtsmæssig Mode og Moral, anslog, naar alt kom til alt, beslægtede Strænge i Kaalunds eget Indre. Derfor siger ogsaa *Fulvia*:

Ja, hvis til Raads jeg spurgte den og den
og lytted efter, hvad de mange mene —
men jeg har Mod at danne mig alene
mit Syn paa Livet.

Dybest inde i sin Sjæl vedblev Kaalund derfor til sin Dødsdag, skønt han tilsidst blev baade Professor og Ridder og heller ikke var helt uimodtagelig for disse sene Æresbevisninger, at være „den vilde Huron“, der holdt paa sine gamle Venner og sin Ungdoms Livssyn, og kun røg „en Fredspibe med sin Fjende“. I 1863 og 64 havde Ploug og Bille saaledes mange Vanskeligheder ved at faa ham til at mildne heftige Udtryk i hans Tidsdigte om vor ydre og indre Politik (se de oprindelige i „Fædrelandet“ og „Dagbladet“ trykte Digte „Til Nordens Folk“ og „I Farens Stund“ i „En Eftervaar“). Men hvor trofast en Søn Kaalund var af sit Fædreland, derom vidner bedst de sidste Vers i det ypperlige Digt „Rejsetummel“, som han i 1864 offentliggjorde som en Slags Kvittering for det nyde Anckerske Rejsestipendium, og hvori han, efter i ilende Rhythmer at have skildret sin Omflakken efter alle Kompassets Streger, ender med den varmeste Lovprisning af Hjemmets velsignede, daglige Brød og den skønneste Henvendelse til det elskede Land, der netop nu blødte af alle sine friske Saar.

VIII

NOGLE Ord af et Brev fra Marts 76 giver Kaalund, som han levede og aandede imellem os. „Lad os gaa til Kapitolium“ — skrev han — „og takke Guderne, fordi de har fyldt vore Sjæle med Foragt for al den Forskruethed, Hadskhed og Raahed, der nu hos nogle er bleven en Modesag, hos andre — og for dem vil vi føle Medynk — en Sygdom og det, som jeg befrygter, en Sygdom til Døden; lad os takke Guderne, fordi de har bevaret vore Sjæle saa harmoniske, at vi ikke for at lægge en Tomme til vor Væxt eller for at spille stærke Aander — Allerhelvedeskarle — har opgivet vore gammeldags, jævne Forestillinger om, hvad der stemmer med Sandhed, Æresfølelse og god Tone.“

Aldrig vil jeg heller glemme den første Gang, jeg selv traf Kaalund. Det var en Gang i Januar 1868 ved en Middag hos Politiinspektør Hertz. Kaalund holdt en Tale for de tilstedeværende Damer, blandt hvilke et Par af de unge var meget smukke, en vidtsvævende, men betagende lyrisk

Improvisation. Det var en saakaldet Fængselsmid-dag, delvis for Fængselsselskabets Medlemmer, og efter Bordet stod Kaalund i en Klynge og hævdede sine ideale, i Dagens Gerning og overfor praktiske Spørgsmaal maaske nok undertiden noget gene-rende, absolute Fordringer. En af de tilstedevæ-rende bebrejdede ham da, at han som Digter tog sig Livet for nær og for alvorligt. „Det praktiske Liv tvinger én til at gaa paa Akkord; det er en Lykke, hvis man kan tage Liv let og glad.“ — „Er Livet let?“ udbød da Kaalund og traadte blussende et Skridt tilbage; „nej det er dødeligt Al-vor.“

Og Livet blev dødeligt Alvor for ham. Men aldrig tabte han Troen paa Meningen med Tilvæ-relsen, og var han end i dogmatisk Henseende en Hedning, saa var han, som han selv har sagt, i alt Fald „en from Hedning“. I et Brev fra Decbr. 70 skriver han saaledes, at han med stor Interesse har læst en Feuilleton i „Fædrelandet“ om den indiske Reformator Keshub Chunder Sen og si-ger derpaa: „De har Ret. Det er Fremtidens Reli-gion, denne Hindu prædiker, den, hvortil De og jeg bekender os, og hvortil vist allerede Tusender med os med Glæde vil slutte sig. Gid der vilde opdukke en saadan Reformator i vor Midte; jeg skulde da være en af de første, der vilde bære Sten til det Tempel, hvori jeg kunde kaste mig ned paa mit Ansigt og tilbede den eneste Gud — *ham alene og ingen uden ham!*“ Det kom dybt

fra Kaalunds Sjæl, da han — ægget dertil ved direkte Spørgsmaal — i Slutningen af sit Digt „Idealitet og Realitet“ offentlig aflagde Vidnesbyrd om sit Gudsforhold. Angaaende de særlig udhævede Linjer i dette Digt hedder det i et Brev til mig af 16. Maj 1879 bl. a.: „Hvorfor vil du have Linjen Side 4 *den almægtige Gud* sat med mindre Typer?“ Jeg indser godt, hvad Smagen kan have at indvende i den Henseende, og indrømmer, at de benyttede Typer maaske er *altfor* store, men jeg vil dog holde paa, at de bliver *større* end de i de andre fremhævede Ord, thi det er mig *inderligt* om at gøre, at netop Hovedvægten lægges i den ovenciterede Linje.“ Og Brevet ender: „Er det mit sidste Ord, jeg mulig har sagt i dette Digt, saa dør jeg trøstig paa det! Jeg har intet at tage fra og intet at tilføje, undtagen Gud velsigne dig, min Ven, og den Ungdom, der kæmper varm og ærlig for en Overbevisning!“ Det var klart af al hans Digtning og Tale at se, hvorledes hans Tanker bestandig kredsede omkring Forholdet mellem Aand og Natur, Himmel og Jord, Idé og Virkelighed. Som ung havde han jaget i Skyerne og tabt sit Fodfæste paa den reale Jord, og det havde kostet ham en haard Kamp, før han igen naaede ned „paa det jævne“. Det var derfor ogsaa Fulvias „Luftrejse“, der greb ham i Gottfried Kellers Legende, hvorfra han hentede Stoffet til sit Drama. Ogsaa han selv havde søgt sig „et Støttepunkt i Luften“ og prøvet paa at flygte fra Verden og Livet, men

han havde endt med at strække Vaaben for Virkeligheden, denne hans „Tugtemester og store Lærer“. (Se Digtet „Til Virkeligheden“ i „En Eftervaar“.) Allerede inden sit 20-aarige „Isbad“ i Fængslet havde han i det ovenfor nævnte Digt „Til Hende“, hans senere Hustru, skrevet:

Saa dybt har jeg dukket mig ned i Livets Strøm,
 saa dybt, at knap min Sjæl kunde bunde;
 saa dristigt har jeg prøvet paa Jorden min Drøm,
 men aldrig gik dog Drømmen til Grunde.
 For mig blev ikke Livet en ussel Parodi,
 for mig blev det saa kraftig en Skole:
 jeg aner gennem Striden en evig Harmoni
 fra Støvet til de yderste Sole.

De fire sidste Linjer blev med Rette efter hans Død indhugget paa Gravstenen paa Fasan-Kirkegaarden.

I 1881 tog Kaalund sin Afsked fra Vridsløselille og flyttede til København. Sygdom paa Sygdom havde i rigt Maal hjemsøgt ham i det sidste Tiaar, men hans Legeme var forunderlig sejt og hans aandelige Modstandsevne og Spændkraft mærkelig stor. Den ene Dag kunde han være lidende til Døden, den næste atter spillevende. Han kæmpede en haard Kamp for at vænne sig af med Brugen af Morfin, der i saa mange søvnløse Nætter havde bragt ham Lise, men hvorfor han til Gengæld om Dagen maatte bøde dyrt med Slaphed og Afmattelse. Særlig var det, som alt berørt i Ef-

terskriften til de „Efterl. Digte“, ham en stor Sorg, at Sygdom lagde Hindringer i Vejen for hans Produktion. Netop som han i 1881 flyttede til København, var hans „Hjertes Barn“, hans „Fulvia“, endelig efter mange Forhandlinger og Fortrædeligheder blevet opført og havde med Fru *Eckardt* og *Emil Poulsen* i de to Hovedroller baade gjort stor Lykke og bragt ham en forholdsvis betydelig Indtægt.*) Han havde faaet Mod paa at arbejde for Scenen, og talrige literære Planer krydsede hinanden. Hjertesukket i „Efterl. Digte“ (Se Efterskriften: „Du Aand, som jeg tjener, ak giv mig Ord“) saavel som hans sidste, fuldt udformede Digt „Bekendelse“ udtaler levende hans Haab om endnu at kunne kaste „et Tankelyn“ ud i Verden, før han skulde forlade den, og ikke mindst syslede han lige til sin Dødsstund med de

*) Se om „H. V. Kaalund og Fulvia“ mine „Hjemlige Interiører“, S. 107 ff. Det var som ovenfor nævnet Gottfried Kellers Legende „Eugenia“ — i en meget fri Oversættelse af H. P. Holst i dennes Maanedsskrift „For Romantik og Historie“, Juni 1872, — der havde været Kilden til Kaalunds lyriske Drama. I et Brev til mig fra April 1876 udtrykker Kaalund sin Glæde over et Møde med Fr. Paludan-Müller, der i hjertelige Ord omtalte hans „Fulvia“. „Varmere Ros har jeg aldrig faaet end den, han gav mig, undtagen af dig.“ Ogsaa i Samtaler kom Kaalund tilbage til, at det netop var „Kalanus“'s Digter, der stillede sig saa venlig overfor „Fulvia“ og Dramaets Forfatter. — Da Kaalund sendte mig det lyriske Drama, havde han foran i Bogen skrevet det smukke Digt „Til en Ven med et Exemplar af „Fulvia“.“ Se „En Eftervaar“ : „Mit Hjertes Barn, min Fulvia.“

samme Tanker, som først fandt deres Udtryk i „Brændende Spørgsmaal“. Han vilde saa gerne vise det klart og helt, at han var „Ungdommens Ven“.

Hvad hans Hustru var for ham i de tunge Dage, har han selv udtalt, da han helligede hende sin baade menneskelige og digteriske Eftervaar med disse dybtføjte Linjer :

Du, til hvem som ung jeg digted
Sangen sværmerisk „til Hende“,
du, der stod som en Heltinde,
naar min Kraft og Modet svigted,
naar jeg vaanded mig i Smerte,
dig tilhører helt mit Hjærte,
dig tilhører helt mit Liv,
min beskedne, stille Viv!

Efter det lange Sygeleje paa Kommunehospitalet havde Kaalund med sin Hustru i 1877 gjort en kort Forfriskelsestur til Schweiz, og en Række af Sommere gæstede de gerne Sletten og de andre gamle Steder ved Kysten, for at han kunde vinde nye Kræfter. Et i Sletten stiftet Bekendtskab med Fru *Julie Sødring* blev til stor Glæde for Kaalund i hans sidste Leveaar.*) Endelig forsøgtes i For-

*) I sine Erindringer — se anden Del, S. 213 f. f. — fortæller Fru *Sødring* om Samværet med Kaalund og sine Samtaler med ham om „Tidsstrømmens Løshed i Anskuelser og Moral“ samt om Kaalunds „overordentlige Sans for det komiske i alle Afskygninger“. Fru *Sødring* siger bl. a. : „I Ti-

sommeren 1884 en Badekur paa Modum i Norge. Selve Opholdet deroppe bekom ikke Kaalund vel, men efter Hjemkomsten fandt han selv, at hans Befindende var undergaaet en næsten mirakuløs Forandring til det bedre. Han skriver saaledes i Avg. 1884 til en Ven: „Om Brugen af de farlige Sovemidler, Morfin og Kloral, der vel under de store gennemgaaende Lidelser reddede mig fra Døden, men næsten ødelagde min Sjælssundhed og forvandlede mig til et Skelet, er der slet ikke mere Tale. Jeg sover fortræffeligt, har en Løves Appetit og, hvad der er det bedste: et Livsmod og en Livslyst, som næppe har været større i min Ungdom.“

De lyse Udsigter blev dog ikke af lang Varighed. En Underlivskræft gik, ham selv uafvidende, sin stille, men sikre Gang, og i det følgende Foraar kastedes han paa det sidste, haabløse Sygeleje. Mandag Middag den 27. April 1885 udaandede han i sin Hustrus Arme.

Jordefærden fandt Sted den 4. Maj fra Frue Kirke. Efter Brorsons Psalme „Her vil ties, her vil bies“, af hvilken Kaalund havde sat et Par Linjer over sine „Brændende Spørgsmaal“, holdt

dens Løb knyttedes baade den udmærkede Digter og hans elskværdige Hustru til mig og mine ved et hjærteligt Ven-skab. Kaalund var en sjælden interessant og prægtig Personlighed. Der var noget brændende over hans Aand. Naar han saå paa En med sine klare Øjne, var det, som om han vilde trænge helt ind i det inderste af Ens Sjæl.“

daværende Sognepræst i Sorø, tidligere Præst ved Vridsløse, *H. Wamberg*, der ogsaa personlig havde staaet Kaalund nær, en varm og smuk Tale, der gav en baade kærlig og sand Karakteristik af den afdøde som Menneske og Digter. Efter Talen blev Ingemanns Korsfarersang „Dejlig er Jorden“ sunget, og Kolleger og Venner bar derpaa den rigt smykkede Kiste ud til Ligvognen. Det store Følge drog ud til den aabne og fri Kirkegaard ved Fasanvejen, som Kaalund en Gang under sin sidste Sygdom havde nævnet. Han længtes, sagde han, efter sine to urolige Venner, der laa derude: Jerichau og Hustru.

Et Aars Tid senere rejste — som ovenfor berørt i Anledning af Brevet fra M. Goldschmidt om Kaalunds Forhold til ham — en Kreds af Venner og Beundrere den afdøde et smukt Mindesmærke paa Graven. Omkring den af Billedhugger *Axel Hansen* modellerede Portrætmedaljon og Verslinjerne fra Digtet „Til Hende“ havde *L. Frølich* imellem Slynngningerne om Navnet, Fødsels- og Dødsaaet anbragt baade Dyr og Fugle, kendte fra Kaalunds Digting. De hørte jo med til Digterens „sidste Følge“ — se i „En Eftervaar“ Digtet om Eneboeren i den myldrende By, „Det sidste Følge“, „de hundrede Fugle om Graven“.

I Kaalund mistede hans nærmeste og hans Venner den kærligste Støtte, den braveste og mest trofaste Ven, vor Literatur en af sine nobleste og elskværdigste Personligheder. Som han selv i et af

sine skønne Digte „Kun en Draabe“ har skildret, hvorledes der maa mange Rosenblade til, for at frembringe en eneste lille Draabe Rosenolie, saaledes er ogsaa hans hele Digtning kun „en Draabe, kostelig men liden“, om end den danske Læseverden forlængst har erkendt, at det er en Draabe, „i hvis Duft det bedste gemmes“.

Kaalunds sidste Digt blev, som ovenfor nævnet, hans „*Bekendelse*“. Han sendte det en Gang i Efteraaret 1884 til „Hjemme og Ude“, men i et Brev, som jeg et Par Dage senere modtog fra ham, beder han, hvis det endnu er muligt, om at standse med Offentliggørelsen af det lille Digt, „til vi i Fællesskab havde overvejet, om det dog ikke er altfor blødt og rent subjektivt, til at det bør fremkomme i en saa hadsk, saa lidenskabelig opreven Tid som denne“. Bladet var imidlertid allerede under Pressen, og Kaalund havde ingen Grund til at fortryde Digtets Trykning. Paa den smukkeste Maade har han her ligesom i en Sum samlet sit Livssyn og sendt sin sidste kærlige Hilsen til de af hans yngre og ældre Venner, der stod midt i Dagens Kamp, og hvis Ve og Vel han bestandig fulgte med den ømmeste Deltagelse. Ligesom hans egen Sjæl „ikke blev skabt til Had“, saaledes beder han atter Vennerne om at „hade Fejl, men ej Personer“. — Imellem hans efterladte Papirer laa ogsaa en Afskrift af Slutningskoret i Sofokles' „Antigone“:

Den herligste Lod, som Lykken kan give,
det er Visdom i Sind,
og Guderne fræk ej forhaane du tør!
Den hovmodige bøder for voldsomt Ord
med voldsomt Slag;
og sent først lærer han Visdom.

H. V. KAALUND

MED flagrende Kappe og udbredt Favn
jeg ser over Tærsklen ham træde.
Hvem kunde som han vel nævne et Navn
med Gensynets Hjærtensglæde?

Naar Skyggerne faldt fra Fængslets Mur
derude paa Vridsløselille,
han følte sig selv som en Fugl i Bur,
der fløj ej mer, som den vilde.

Men Sindet var lyst og Sjælen glad,
og blev det for mørkt paa Himlen,
han tog sig ilsomt et Menneskebad
herinde i Hovedstadsvrirmlen.

For ham var Livet en Lysets Fest,
og sang han end tidt om det jævne,
han mødte altid som højstemt Gæst,
naar Vennerne satte ham Stævne.

Hans Tale havde sin egen Klang,
der ej var saa let at tyde:
fra Spøg til Pathos en Bølgegang
med dæmpede Strubelyde.

Vorherre hans Øjnes Blink havde tændt
og sat en Skælm bag hans Øre.
Den, der ikke ham selv har kendt,
kan vel paa hans Vers det høre.

Han elsked sin gamle Fødeby,
og skønt han just ej kunde lide,
den stadsed sig op og blev flad og ny
— alt har sin lystige Side.

Han saâ paa det hele med godt Humør
og lo ad det vredne og vrange
— men fik dog ej Fred i Sjælen, før
han sang sine Kirsebærgange

og alle sin Barndoms Minder en Sang,
hvor Vemod bag Smilet lurer
og melder saa blødt om den dybere Trang
hos alle ædle Naturer.

Saa fandt han ogsaa i Dyrenes Liv
de pudsigste Træk som en Kender,
og nød som „den artigste Tidsfordriv“
at agte paa sine Venner.

Men den, der følte sig brødetung
ved Sælens bristende Øjne,
har stræbt de umælendes Ret fra ung
til sædeligt Alvor at højne.

— Hvor havde jeg inderlig Tak ham skyldt,
saa langt jeg husked tilbage.

Hans „Foraar“ havde min Ungdom fyldt
lige fra Skolens Dage.

Hvorfor? Det var jo dog ikke en Bog,
der løfted Verden af Hængsel.

Jeg véd kun, den talte til Hjærtet et Sprog,
der svared til Ynglingens Længsel.

Og vi, der fik Lod i hans Eftervaar,
da længe han ej havde skrevet,
ingen af os det af Minde gaar,
hvor rig han med ét var blevet.

Det sang i hans Sjæl. Han *var* Poesi
helt ud i sin daglige Tale.

Og skød som Kunstner han Maalet forbi,
med Ord han nu kunde male.

Og da han Vennerne kom paa Tværs
og faldt dem lidt brat i Flanken,
der var en Myndighed over hans Vers,
en Dybde og Styrke i Tanken.

Der var i Personen selv en Appel,
som klang gennem Tidens Røre.

Hans Rim og Rhythme med Brodd og Smæld
brændte sig ind i vort Øre.

Mod Storhedsvanvid og Trællefrygt
han kæmpede lige tapper
og lod sig saa lidt imponere af Kløgt
som fange af klappende Labber.

Og selv om vi stundum med Angst ham saå
til Indtægt tages af Høben,
har meget os siden lært at forstaa,
hvor blanke *han* sleb sine Vaaben.

En noblere Aand med nøjsomme Krav
vort Fædreland aldrig har ejet.
Og ædlere Tanker ingen os gav,
naar ej vi dem tællede, men vejede.

Han kaldte sig selv en Hedning from,
der vilde ha'e Luft under Vingen,
og dog han bekendte sin Kristendom
den Gang, man gik ham paa Klingen.

Men hvad han end bar „i den Rejsebylt,
hvormed han stod frem for Guds Trone“,
vi saå kun hans Liv af en Sangbund fyldt,
der gav den ægteste Tone.

GYLDENDALSKE
BOGHADEL

GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN